EXERCITATIONES
GEOGRAPHICÆ
HYDROGRAPHICÆ, ET ANEMOGRAPHICÆ
DE NAUFRAGIO
DIVI PAULI APOSTOLI
EJUSQUE ADVENTU

IN INSULAM MELITAM ILLYRICAM

SIVE

MARE ADRIATICUM

SUIS FINIBUS RESTITUTUM,

AUCTORE

STEPHANO SCIUGLIAGA I. G.

RAGUSINO.

Di Patrii ſervate domum, ſervate Nepotem
Veſtrum hoc augurium, veſtroque in Numine Troja eſt. Virg.

VENETIIS,
Apud Franciscum Pitteri.

MDCCLVII.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

ADMODUM REUERENDO PATRI

DIONISIO REMEDELLI

ORDINIS PRÆDICATORUM

Sacræ Theologiæ Magiſtro, & in Bononienſis Athenæo Publico Græcæ Linguæ Lectori.

STEPHANUS SCIUGLIAGA I. G.

χαίρειν καὶ εὖ πράττειν.

M*Elitæ noſtræ Illyricæ obſcuritas, multis alias doctiſſimis viris cauſſa fuit, ut naufragium Divi Pauli Apoſtoli, Melitæ Africanæ adjudicarent. Illa enim Ingens Gloria Inſula, quæ laudem omnem ſuperat, quamque* D. O. M. *ut Fidei Propugnaculum, & ſelectiſſimæ totius orbis Nobilitatis Florem, ſemper Incolumen ſervet, lateque Victricibus ar-*

mis Triumphantem ad Chriſtiani Nominis Gloriam tueatur; Illa, inquam, nacta eſt Scriptores uberrimos, qui in obſequium Equitum Joannitarum omni Geographico, Hydrographico, & Anemographico themate neglecto, in ejus laudes animum omnem contulerunt.

Nos vero, cum Scriptores nullos haberemus qui Melitæ noſtræ cauſſam dicerent, inter anguſtos, domeſticos tamen parietes nacti ſumus Eruditiſſimum Virum D. Ignatium Georgi Benedictinum, e Congregatione Melitenſi Raguſina, qui Inſpectionibus Anticritis Divum Paulum Apoſtolum in Mari, quod nunc Venetus Sinus dicitur, naufragum, & Melitæ noſtræ Illyricæ poſt naufragium hoſpitem, validiſſimis argumentis evicit.

Illo ſupremis fatis functo, F. Dominicus Thomas Valfredi, Te Præſide, publice in Eccleſia S. Dominici Bononiæ, eamdem Melitæ noſtræ cauſſam, ſelectis capitibus ad Sacram veteremque Geographiam, Hydrographiam, atque Anemographiam ſpectantibus, Græcorum præſertim Scriptorum teſtimoniis diſputavit.

Ea tamen eſt aurei Rami illius, a Virgilio memorati, virtus, ut uno avulſo alter non deficiat. Exinde factum eſt, ut Pater Rupertus Carmelita a S. Gaſpare; D. Co: Joann. Ant. Ciantar, & recentioribus hiſce annis P. Carolus Joſeph a S. Floriano, Ordinis S. Franciſci

ciſci Reformatorum, *Georgio noſtro dira cecinerint*, *collectiſque in acie jam expugnata*, *fractis & obtuſis gladiis pro Melita Africana decertaverint*.

Illorum itaque cavillationibus, *commentis atque jurgiis*, *quibus mortuo leoni inſultant*, *excitus*, *exercitationes has Geographicas*, *Hydrographicas*, *& Anemographicas exarare aggreſſus ſum*, *ut*, *Te gravioribus curis impedito*, *ſi optimus deficit*, *aliquis tamen non deeſſet*, de gente noſtra, & de Fratribus noſtris *Scriptor*, *qui pro Melita noſtra cauſſam diceret*, *& mutilatos falſoſque Philo-Malteuſium textus*, *quibus toto orbi impune illudunt*, *detegeret*.

Ut aliquid novi afferrem, *neque in trita area crambem recoctam exiberem*; *quoad ingenii mei anguſtiæ patiuntur*; *omnem curam operamque impendi*. *Argumentis uſus ſum iis*, *quæ recta ratiocinatione potius*, *quam uberrima & redundanti eruditione fulciri videbantur*: *brevitati vero conſulens*, *ea quæ potiſſimum me dicere oportebat*, *haud vero ea quæ dici poterant*, *complexus ſum*: *Limata politaque eruditiſſimorum hominum judicia*, *non ſine cauſſa reformido*; *fateor tamen*, *me rebus potius quam verbis ſtuduiſſe*.

Si iam diu e vivis ſublatus non fuiſſet Doctiſſimus Georgius, *opuſculum hoc meum*, *ejus judicio ejuſque oculis*

Digitized by Google

lis ſubjeciſſem: ille enim primus è noſtris in hac arena deſudavit. Ea in quibus ab ipſo diſſentire videor, vel æquo animu tuliſſet, vel acris ingenii acumine emendata, & correcta limaſſet.

Tuum itaque nunc eſt, Pater Admodum Reverende, qui adhuc ſuperſtes es, & ut diu ſuperſtes ſis cupio, Tuum inquam eſt, haſce meas qualeſcumque Exercitationes caſtigare & ſententiam tuam, ſi aliquando contigerit, interponere. Cum enim poſſis, cumque Totus Prædicatorum Ordo, locuſque quem nunc tenes, Te poſſe teſtentur, ut mihi morem gerere, & officio curaque tua velis adeſſe etiam atque etiam oro. Humanitati, & Benevolentiæ Tuæ me commendo, & ut tibi perſuaſum facias maxime exopto, me haud dumtaxat communis Patriæ, & amicitiæ vinculo Tibi eſſe addictum, ſed ardenti amore virtutis, & Doctrinæ Tuæ, mirum in modum ad Te diligendum inflammatum eſſe. Vale.

EXER-

Digitized by Google

(VII.)

EXERCITATIONES

GEOGRAPHICÆ, HYDROGRAPHICÆ, & ANEMOGRAPHICÆ

DE NAUFRAGIO

DIVI PAULI APOSTOLI

EJUSQUE ADVENTU

IN INSULAM MELITAM ILLYRICAM

SIVE

MARE ADRIATICUM

SUIS FINIBUS RESTITUTUM.

EXERCITATIO I.

§. I.

UNUS (1) ex noſtris, aream hanc de Divo Paulo naufrago, terere aggreſſus, D. Ignatius Georgi Benedictinus, e Congregatione Melitenſi Raguſina; in illis ſuis Inſpectionibus anticriticis anno MDCCXXX Venetiis editis, vehementer queſtus eſt de Claudio (2) Ptolomæo, qui ſæculo ſecundo, ab orbe reparato, Geographum agens; primus omnium Maris Adriatici nomen, ultra (3) Ceraunia juga, & (4) Japygiam acram prolatavit.

(1) *Ante* Georgium, in hac arena deſudavit Beroaldus, cujus tum auctoritatem, tum ſententiam a Georgio prætermiſſam, miratus eſt Co: Joann: Antonius Ciantar in Præfatione ad Diſſertationes apologeticas anno MCCXXXVIII. Venetiis editas; idque a Georgio exconſulto factum ſuſpicatus eſt, ut & nova, & nove dixiſſe videretur.

(2) Floruit ann. CXL. Imperante M. Aurelio, ut habemus ex Suida.

(3) Ceraunia quæ & Acroceraunia, (ἀπὸ τῶν Κεραυνῶν: i. e. *fulminibus*, quibus ſæpe impetuntur) hodie *Monti della Cimarra*, ad confinia Epiri juxta Apolloniam (*Vallona*) ad diſcrimen Maris Jonii ſive Siculi, & Sinus Jonii ſive Adriatici.

(4) *Capo di S. Maria di Leuca*, vel *Capo d' Otranto*: illa quidem Apuliæ regio, quæ & Salentina vocabatur, dicta eſt Japygia, a *Japyge*, ut

 ajunt,

ajunt, Dædali filio. *Acra* vero *Jupygia*, idem ſonat ac *promontorium Jupygium*, dicitur vero *acra* ab ἄκρος: i. e. *ſummus*, *extremus*, unde ἄκρα i. e. *ſummitas*, *extremitas*.

§. II.

DOcent Acta Apoſtolorum, Divum Paulum jactatum fuiſſe in (1) Adria, & ab Inſula quadam, quæ vocabatur (2) Melita, fuiſſe exceptum.

(1) *Navigantibus nobis in Adria*: Vulgata. *Cum erraremus, & ferreremur in adriaticum Mare*: Syriaca. διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ: Græca. *Jactatis nobis huc & illuc in Adria* Græca eadem ad verbum translata. Cap. XXVII. Verſ. XXVII.

(2) *Et cum evaſiſſemus, tunc cognovimus, quia inſula Melita vocabatur*: Vulgata. Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται Græca. *Et ſervati tunc, cognoverunt quia Inſula Melite vocabatur*: Greca eadem ad verbum translata Cap. XXVIII. Verſ. I.

§. III.

EX ὁμωνυμίᾳ (1) Melitæ Africanæ, & Illyricæ exorta eſt inter eruditos contentio, qua quiſque pro viribus ingenii, D. Paulum naufragum ab illa, vel ab hac Melita exceptum fuiſſe affirmavit.

(1) Multi ex Philomaltenſibus, nimio quidem in Afro-Melitam amore & obſequio, ubique Melitæ nomen, huic africanæ Inſulæ tribuunt, & urbes Cappadociæ, Armeniæ, & Africæ, hoc nomine memoratas, cum Afromelita confundunt. Multi verò alias docti viri, in Afro-Melitam utpote celebriorem D. Paulum naufragum duxerunt, & noſtris hiſce temporibus ducunt. Neminem ex illis nominamus: at quicumque ii ſint, ſi inter vivos verſantur, ignoſcant; ſin vero exceſſerunt, ipſorum manes patiantur, nos ab illis diſſentire. Ipſi enim graviori rerum pondere quodammodo obruti, in Adriæ diſquiſitione, neque verſari, neque elaborare dignati ſunt; & Melitæ noſtræ Illyricæ obſcuritatem contemnentes celebriorem illam Africanam exornare potius, quam Geographico, & hydrographico themati ſtudere maluerunt. Summorum virorum auctoritas, magni quidem nobis facienda eſt, at illud αὐτὸς ἔφα, neque cauſæ noſtræ, neque tempori accomodari poteſt. Quæſtio omnis Geographica eſt. Argumenta itaque a Geographis, haud vero ab aliquo Interpretum, vel ab aliquo Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Scriptore ſunt petenda. In ipſa interpretatione atque hiſtoria, quod Geographicum eſt, Geographica ratione conſtare debet. Scriptores Galli, fermè omnes, *Melitam* reddunt *Malthe*. Angli accuratiores, nomen Melitę vel in Anglicana verſione retinent. Noſtrę Melitę obſcuritas, hac noſtra ætate, doctiſſimum *Cham-*

berium

Digitized by Google

berium in tenebras egit ; ille enim *Maurum Orbinum* Benedictinum Abbatem e Congregatione Melitenſi (quę Raguſina eſt) memorans, quaſi ex Melita africana eſſet, vocat, *Abboth of Malthe*. Quid inde? Chamberii ne auctoritate, quæ ſumma eſt, Afromelitenſes contra veritatis, & naturæ ipſius vim, nobis Orbinum rapient, ut D. Paulum naufragum rapere conantur? Ea tamen eſt aliquorum hominum infirmitas ut tricis, & vanis litigiis indulgere malint, genuinam vero, ac litteralem quæſtionis anſam, tergiverſandi gratia, dimittere. Cum enim Sacer Hiſtoriographus Divus Lucas, Melitam a qua excepti ſunt, luculenter deſignatam & in Adria poſitam exhibuerit; quiſnam tergiverſationibus locus ſuperſit, haud facile dijudicari poteſt.

§. IV.

GEorgius (1) noſter aſpere criminatur Claudium Ptolemæum, quem hiſce tergiverſationibus occaſionem præbuiſſe aſſerit; Philomaltenſes vero, perperam Ptolemæum explicant: ita ut Geographus iſte, neque a Georgio noſtro diligenter perpenſus, neque a Philomaltenſibus rite explicatus, quum in neminem peccaverit, ab utraque parte torqueatur. Quæſtionis centrum eſt Adria. Ea itaque ex duabus Melitis, quæ in Adria eſt, Divum Paulum e naufragio ſoſpitem excepit.

(1) Ex eadem ratione contrariorum; ut ajunt Philoſophi; tum Georgius noſter, tum Philomaltenſes, eodem pede claudicant; diligenter enim Ptolemæo perpenſo, & explicato, Afro-Melitam inter Africæ Inſulas, & in mari Afro poſitam, ediſcere potuiſſent. Nuſquam Ptolemęus Afromelitam in Adria collocavit, vel mare Adriaticum cum pelago Afro confudit, vel Adriam ad Meridiem Sicilię prolatavit. Melitam noſtram Illyricam Philomaltenſes ipſi, in Adria agnoſcunt, confitentur, concedunt; Afromelitam vero per inductiones, eaſque falſas, Adriæ adſcribunt. Quænam itaque Adriatica-Melita dicenda eſt? Ea ne quę commentis, fabulis, & cavillationibus fulcitur, an hæc noſtra, quæ Geographorum auctoritate, quæ ipſo adverſariorium conſenſu in Adria ſita fuit, & uſque in hodiernum diem Adriatici Maris Inſula vocatur? Nos Adriæ noſtri, primam originem, nos etymon, nos ejus fines ex ipſa, Hiſtoricorum auctoritate, ex ipſo Geographorum teſtimonio, elicimus, nos Adriam Domi, intra Domeſtica littora, ut olim habuimus, nunc quoque tenemus; Adriæ ſpiritu vivimus; Adriæ fructibus marinis, & veſcimur, & ditamur. At quid Philomaltenſes ad hæc noſtra poſſeſſorii juris argumenta afferunt? Clandij Ptolemæi auctoritatem, quæ & erronea eſt, & contra ipſos eſt: Interpretum teſtimonia, quæ in prima peccant Geographiæ elementa: Eccleſiaſticæ hiſtoriæ Scriptorum verba,

verba, quæ quidem cum Actis Apoſtolorum collata, naufragium Divi Pauli teſtantur in Adria; at Melitam Africanam in Adria illis temporibus ſitam fuiſſe haud probant; neque *Calmetus*, neque *de Flueri*, neque *Mamachius* licet doctiſſimus, tanti ſunt, ut privata ipſorum auctoritas, publica Geographiæ veteris jura evertat.

§. V.

CLaudius (1) Ptolemæus Melitam, quam *Malta* vocant, in Africa collocat, & pelago Afro circumlutam luculenter deſignat; Melitam vero noſtram Illyricam, quæ nobis *Mliet*, Italis *Meleda* eſt, in ipſo medio Adriæ gremio deſcribit. Quanam itaque de cauſsa vel Georgius noſter Ptolemæo, licet erranti, dira cecinerit, vel Philomaltenſes Ptolemæum ab ipſis ſtare prædicent, neque dijudicare, neque dicere, aut conjectare poſſumus. Georgio Adriæ nomen Hydrographicæ dimenſionis circino perſtringenti, doluit fortaſſe, Ptolemæum in hydrographicis erraſse, licet illius error, Adriam tantummodo ad orientaliorem Siciliæ partem prolataverit. Quæ quidem Ptolemæi hallucinatio nihil cauſſæ noſtræ obſtat; Melita enim Africana ad Meridiem Siciliæ jacet; cujus meridionalem oram pelago Afro circumlutam apertiſſime liquet ex ipſo Ptolemæi teſtimonio. Maxime itaque miramur Philomaltenſes adeo firmæ frontis eſse, ut favere illis aſſerant Ptolemæum, qui Melitam Africanam, & in Africa collocat, & ſtatuit in medio maris Africani.

(1) Inſpicientibus lib. 2. cap. 20. Tab. 5. Ptolemæi facile conſtabit, Melitam noſtram Illyricam in medio Adriæ eſſe. Idem vero Ptolemæus docuit Lib. 8. *Tabula Septima Europæ continet Sardiniam, & Siciliam, inſulas ..... Circumſcribitur autem Tabula ab omni parte pelago.*

Ab ortu Adriatico
A Meridie Afro.
Ab Occaſu Sardoo
A Septentrionibus Liguſtico, & Tyrrheno.

Et lib. 3. cap. 4. *Sicilia ambitur ab occaſu, & Septentrionibus mari Tyrrheno, a Meridie Afro, ab Oriente Adriatico pelago.*

Et lib. 8. *Secunda Africæ tabula continet Africam, & Inſulas quę*

circum

circum ipſam ſunt. Terminatur autem Tabula ab Oriente Cyrenaica, a Septentrionibus pelago Afro.

Et lib. 4. cap. 3. *Pelagiæ vero Inſulæ Africæ hæ ſunt.*

Coſſyra Inſula & Civitas

Glauconis Inſula, & *Civitas*

MELITE Inſula in qua Civitas Melite.

Quodcumque ex his Ptolemæicis teſtimoniis eligant Philomaltenſes, & ſi adeo cordati ſunt, ex ipſo Ptolemæi errore, argumentum aliquod confingant, quo Adriam ad Melitam Africanam poſſint perducere: At qui facient, contra ipſius Ptolemæi ſententiam?

Si enim Africa alluitur mari Africo, & ſi Afro-Melita eſt in Africa, proculdubio eſt in mari Africo.

Si Sicilia a Meridie circumluitur pelago Afro, & ſi Afro-Melita reſpectu Siciliæ haud dumtaxat Meridionalis eſt, verum etiam reſpectu Promontorii Pachini ad Africum recedit, proculdubio eſt in mari Africo. Si Ptolemæus ex errore Adriam ad Orientem Siciliæ perduxit, nuſquam Afro-Melita, quæ Meridionalis eſt, vel ex ipſo Ptolemæi errore, in Adria dici poteſt.

At ſi Ptolemæus qui centenis ferme annis poſt Divum Lucam ſcripſit, Melitam Africanam in pelago Afro poſuit; quinam Divus Lucas eam in Adria nominaſſe cenſendus eſt? Si Sacer hiſtoriographus ipſum Ptolemæi errorem de Adria, e ſpecula quadam prævidiſſet, nuſquam vel ipſius errorem amplexus, Melitam Africanam in Adria potuiſſet collocare, quomodo dicendum erit, illum erraſſe cum non errantibus, qui errare non potuiſſet vel cum Ptolemæo errante? Si Divum Lucam ſui temporis Poetas Latinos conſuluiſſe dicimus; nonne in ipſo Æneæ curſu cum Creta diſcedens tempeſtateque jactus, & jactatus, Peloponneſiacam, & Epiroticam oram, Italiæ frontem, & Siciliæ Orientales & Meridionales plagas prælegit, ex Lib. III. Æneid: Virgilianæ ediſcere potuiſſet.

Verſ. 210. . . . . . *Strophades Grajo ſtant nomine dictæ.*
Inſulæ Jonio in magno.

Verſ. 384. *Ante &* Trinacria *lentandus remus in unda.*
Et ſalis Auſonii *luſtrandum navibus æquor.*

Verſ. 694. . . . . *Qui nunc.*
Ore, Arethuſa, tuo Siculis confunditur undis.

Et Lib. I. Verſ. 599. . . . . . *Coram quem quæritis adſum.*
Trojus Æneas Libycis *ereptus ab undis.*

In illo itaque mari, qui inter Siciliam, frontem Italiæ, & Peloponneſum jacet, nunquam Adriam Divus Lucas nominare potuiſſet, qui a *Virglio* Jonium Magnum, Mare Trinacrium ſive Siculum, & Mare Auſonium, eo locorum eſſe accepiſſet, neque tractum illum æquoris, in quo Æneas naufragium paſſus eſt, alio niſi Libyco nomine indigitaſſet.

Naſonis vero de Melita Africana topicum teſtimonium ſequi volens, nunquam illam in Adria, ſed in Libyco mari ſitam eſſe edidiciſſet.

Fertilis eſt Melite *ſterili vicina Coſſyræ*;

Inſula

Inſula quam Lybici *verberat unda freti.*

Sic enim *Ovidius* cecinit Lib. III. Faſt. Quod ſi Lib. IV. ſcripſit: *Adriacumque* patens late, nemo ſanæ mentis Scriptor, ut Philomaltenſes contendunt τὸ *late patens*, in longitudinem expandi intelliget; clamant enim ipſa Latinæ linguæ exempla, quæ de latitudine intelligi volunt. Sic *Virgilius* ſcripſit.

Noctes atque dies patet *Atri Janua Ditis.*

Sic *Pomponius Mela* Ovidianum textum luce perfundere videtur. *Deinde Ceraunii montes: ab iis flexus in Adriam. Hoc mare magno receſſu littorum acceptum, & vaſte quidem* in latitudinem patens.

In mari itaque Libyco Afro-Melitam eſſe, ſemperque fuiſſe nemo inficiari poteſt. Marium nomen in partes ſumtum a Virgilio accurate deſcribitur; ipſa vero Afromelitæ topica poſitio, ab Ovidio in mari Libyco deſignatur.

Sed dimiſſo Ptolemæo, dimiſſiſque Poetis, Strabonem Geographorum Dictatorem ſequamur, qui Græce ſcribens Divo Lucæ Græce ſcribenti, facem in Geographicis prætuliſſe cenſendus eſt.

Sic Strabo Lib. 2. *Quod ante Syrtes, & Cyrenaicam eſt Mare, id Libycum vocatur, & in Ægyptium pelagus deſinit.*

Lib. eodem. *Quidquid hujus maris eſt ad Africam, Africum ſeu Libycum mare dicitur.*

Ibid. *Italiam in Peninſulam redigunt mare Tyrrhenum a Liguſtico incipiens & Mare Auſonium*, & *Adria*.

Lib. 10. *Creta alluitur a Septentrionibus mari Ægeo, atque Cretico, a meridie Libyco.*

Lib. 17. In Deſcriptione Africæ, Militem enumerat, quam alibi inter Siciliam, & Africam memoraverat.

Lib. 7. *A Sunio ad Peloponneſum uſque Myrtoum eſt, & Creticum mare, & Africum cum ſinubus uſque ad Siculum pelagus, quod quidem & Ambracium, & Corinthiacum, & Criſaceum implet.* At maris Siculi fines Strabo lib. 2. deſcribens, a faucibus Adriæ noſtri hodierni, uſque ad Promontorium Pachinum, & inde orientem verſus producit, & nuſquam Divo Lucæ datum eſt, vel in Strabone, vel in aliis ejus temporis ætatiſque Geographis, extra hodiernas fauces, nomen Adriæ invenire. Quod itaque *Creticum*, *Lybicum*, & *Siculum*, univerſis illius ætatis Scriptoribus fuit, quomodo Divo Lucæ Adria factum ſit, doceant nos Philomaltenſes; ſed doceant aliqua auctoritate confiſi, neque nos torqueant tot voluminum mole, verbis, hypoteſibus, inductionibus, & falſo ſuppoſitis argumentis decertantes. Nos Adriam tum Divi Lucæ ætate, tum hac noſtra Domi habuimus, & habemus; illi vero ex apogæo aliquo depromant, vel Genethlia, vel Nænias Adriæ illius fabuloſi quem jactant; ut vel ejus ortu gaudere, vel illius funera lamentari poſſimus.

Ptolemæi Geographia, atque Hydrographia, nihil obſtant Melitæ noſtræ Illyricæ, quam & in Adria ſitam eſſe docent, & ipſi Philomaltenſes in hac re omni ex parte conſentiunt. At hæc eadem Ptolemæi ſententia Melitam Africanam ab Adria excluſam pelago Afro adſcri-

bit;

bit; neque ſanæ mentis Scriptor auderet Adriaticum mare ad Meridionalem Siciliæ partem, & quinquagena mill. paſſ. Africam verſus proferre, niſi eadem lege inverſos Orbis cardines reddere liceret. Ptolemæus ex confuſione juris, & nominis (ut compertum faciemus) Adriam ad orientaliorem partem Siciliæ prolatavit, at quaſi Philomaltenſium tergiverſationes prævidiſſet, ſemel & iterum Adriaticum pelagus ſi ad Orientem Siciliæ prolatat, ad Meridiem nunquam protrhait, imo topice illam oram & Africanam Melitam, pelago Afro, Geographos, Hiſtoricos, & Poetas veteres imitatus, adſcribit: adeo vero clara eſt in Ptolemæo Africanæ Melitæ topica poſitio, ut cœcutire in meridie videatur is, qui Afro-Melitam in Adria contendit. Nodus quippe iſte Ptolemæicus nobis ſolvendus erat; omnes enim Philomaltenſes Ptolemæum advocant; nemo tamen ejus textum affert, vel explicat. Ptolemæus erravit, at ipſius error nihil nobis obſtat, nihil juvat Philomaltenſes, niſi fortaſſis Afro-Melitam ad orientaliorem Siciliæ partem velint perducere.

§. VI.

OMnes quidem, ſive veteres ſive mediæ ætatis, ſive noſtrorum temporum Scriptores, qui hujus Terraquei Globi partes, vel metiri, vel enumerare, vel deſcribere ſunt aggreſſi, univerſos Maris tractus, unum mare eſſe docuerunt; neque foſſis aut mœnibus aquas ab aquis eſſe diviſas, ſed Mare (1) Adriaticum dici ab Adria, Siculum a Sicilia, & ſic de ſingulis; ut quiſque noſcere poſſit, quonam terrarum ſit, tum a Marium Terrarumque denominatione, cum a dimenſione latitudinis, & quoad fieri poteſt longitudinis gradibus definita.

(1) Adriatici Maris denominationem *Titus Livius* Dec. 1. lib. 5. apertiſſimis verbis deſignat, *Thuſcorum ante Romanum Imperium late terra marique opes patuere, mari Supero Inferoque, quibus Italia Inſulæ modo cingitur, quantum potuerint nomina ſunt argumento, quod alterum Thuſcum, communi vocabulo gentis, alterum Adriaticum Mare ab Adria Thuſcorum colonia vocavere Italicæ gentes: Græci eadem Tyrrhenum atque Adriaticum vocant*, Strabo lib. 5. & lib. 7. Theopompo conſentit, ſcribenti. *Adriam ferunt illuſtrem fuiſſe urbem, unde & ſinui Adriatico nomen exigua mutatione Litterarum factum ſit.*

Etymon itaque, originemque Adriæ, tum ex *Livio* Latino Scriptore, tum ex *Strabone* Græco Geographo, apertiſſimis verbis deſignavimus; ſed ut ex notionibus illius ætatis, notiones Divi Lucæ aſſequi poſſimus, pauca nobis præmittenda eſſe judicamus.

No

Ne aliquis forte miretur, intra Ceraunias Japygiaſque fauces duo diverſi nominis maria fuiſſe , pro viribus noſtris rem enucleatam præſtabimus , cauſſamque, qua aliquando in unum Adriæ nomen coaluerint exponemus.

Quod nunc dicitur *Chulphus Venetus*, olim *ſinus Adriaticus*; Græcis vero *ſinus Jonius*; ante Trojanum bellum, *Mare Illyricum* vocabatur; ut docent nos *Poetæ*, *Argonautarum & Colchorum itinera deſcribentes*; ut liquet *ex Callimacho* a Strabone relato , & ex *Apollonii libro* 4. *Argonauticon* Hinc *Virgilius Antenoris* migrationem deſcribens Æneid. lib. 1. antiquam Hydrographiam eſt ſecutus.

Illyricos penetrare ſinus &c.

A *Pelaſgis* tunc dominabatur: poſt bellum Trojanum vero a *Diomede*, ut colligimus ex Dionyſ. Halicar. lib. 1. & ex Strabone lib. 5. & 7.

Poſtea a *Liburnis*, deinde a *Thuſcis*, qui Adriæ nomen dedere ab Adria ipſorum colonia , ut docuit nos Livius.

De Dominio Pelaſgorum , apud paucos extat memoria , de Liburnis, & Diomede , Regionum & Inſularum nomina (quæ nunc quoque extant) ſunt argumento.

Thuſci itaque dedere nomen Adriæ : Atrienſes vero , qui rebus Corcyræorum florentibus, Liburnis ſucceſſerant , ditionem ſuam, ultra Garganum montem una ex parte, & ultra Dyrrachium ex altera, proferre non potuerunt; ideoque Adriatici maris denominatio, iiſdem limitibus quibus Atrianorum ditio continebatur.

Hinc liquet, cum Illyrici mare illud latrociniis prædarentur, Dionyſium ut a prædonibus Adriaticis Jonium tutum redderet, duas in Apulia urbes condidiſſe, propterea quod tunc temporis Apulia in ſinu Jonio dicebatur, haud vero in Adria, cujus nomen ad ea uſque littora, nondum prolatabatur, ut nobis facem præfert Diodor. Sicul. lib. 16.

A primo deinde, uſque ad decimum Dalmaticum bellum, rerum quæ in Adria geſtæ ſunt, multi Scriptores ſeriem exſcribunt; at decimo dumtaxat bello, Dalmatia, Illyricumque ſæpe victum, tum demum fuit penitus ſubactum, Adriæque nomen in tanta bellorum varietate extenſum, *Scylaci*, & *Straboni* exemplo fuit, ut fauces ſinus Jonij deſcribentes, ejuſque ſacros quodammodo limites in eodem ſinu deſignantes, Adriam a Gargano & Dyrrachio, ut Atrienſium tempore continebatur; deſcriberent, tandemque ſtatutis Adriæ & ſinus Jonij faucibus, hæc duo maria in unum nomen coaluiſſe affirmarent, ſervato ſemper faucium limite, nunquam extra Ceraunias Japygiaſque fauces extenſo.

Jonij ſinus & *Adriæ* collimitia, *Scylax Cariadienſis* topice deſcribit, ei conſentiunt *Scymnus Chius*, *Dionyſius Characenus*, & *Strabo*; quorum teſtimonia eo conferemus, quo Philomaltenſium cavillationes de Jonio & Adria, illudendas potius, quam delendas ſuſcipiemus.

His itaque præmiſſis, quæ hiſtorico & Geographico ordine, eas nobis notiones perhibent, quibus Divum Lucam uſum fuiſſe tenendum eſt; quid nobis afferre poſſunt Philomaltenſes, comprobaturi Adriam Divi Lucæ temporibus, Afromelitam pertigiſſe? Livius hiſtoricorum Princeps docet *Italiam cingi Inſulæ modo, mari Supero Inferoque*; Adriatico nempe & Tyrrheno. Stra-

Digitized by Google

Strabo lib. 2. *Italiam in Peninſulam redigi a Mari Tyrrheno, Auſonio, & Adria* affirmat.

Nemo Hiſtoricorum, vel Poetarum, vel Geographorum, quos Divus Lucas vel vidiſſe, vel legiſſe poterat, Adriam extra hodiernas fauces, vel nominat, vel deſignat. Quomodo itaque Sacer Hiſtoriographus dicendus eſt, Adriam uſque ad Africanam Melitam protuliſſe?

Si novam hydrographiam Divus Lucas confecit, doceant nos Philomaltenſes; ſin vero alios eſt ſecutus, eos pro ipſorum doctrina ſequi debuit; at nullus, uſquam, cum in Libyco Siciliæ Meridionali pelago eſſet adeo deſipuit, ut ſe in Adria fuiſſe ſcriberet: ergo nec Divum Lucam deſipuiſſe, pro veritate hiſtorica, pro ratione hydrographica, & pro veneratione in ipſum Divum Lucam, ſerio fidenterque ſuſtinemus.

§. VII.

VIſum eſt aliquibus Marium jura, & nomina confundere; Adriam perſonatum rati, ad Africanam Melitam facile poſſe prolatari. Omnem argumentandi vim in eo maxime collocant, quod ex Scylace, & Strabone eliciunt, ſinum Jonium (1) idem eſſe cum Adria. Inde ex hypotheticis illationibus, miram quidem rem præſtant, dum ſinum Jonium cum mari Siculo, & Siculum cum Adria confundunt, denominationemque quæ ex intimo Sinus Adriatici Littore deſumitur, uſque ad Melitam Africanam perducunt. Quanam vero auctoritate confiſi id faciant, nemo dixerit, niſi fortaſſe is, qui Claudii Ptolemæi errorem ex confuſione Juris & nominis, a Divo Luca centenis ferme annis prævifum, adoptatum, ampliatumque, imprudenter contendat.

(1) Georgius noſter, multa quidem eruditione inſtructus, quæcumque ex Græcis ſive Latinis Scriptoribus congerere potuit, in illas ſuas inſpectiones conjecit. Quæ ex ſe clara ſunt argumenta, clarioribus illuſtravit; at ea quæ dubium aliquod in cauſſam olim ſuam, nunc noſtram, inſerre poſſunt, nuda & languida prorſus reliquit. Colendus ille quidem, ſummoque in pretio habendus ab omnibus; maxime vero a nobis, quibus anguſtæ eruditionis res, tum ingenii, tum doctrinæ paupertatem obiiciunt; at non adeo colendus, ut falcem noſtram, quæcumque ea ſit, in eamdem meſſem mittere deſperemus.

Attulit ille M. Tull. Cicer. textum depromptum ex lib. 3. de Orat. *Hæc autem ut ex Appenino fluminum, ſic ex communi ſapientiæ jugo doctrinarum facta divortia: ut Philoſophi tamquam in ſuperum mare Jo-*

re Jonium defluerent Græcum quidem & portuoſum : oratores autem in Inferum hoc Thuſcum, & barbarum , ſcopuloſum atque infeſtum laberentur , in quo etiam ipſe Uliſſes erraſſet .

Nuda proinde aſſertione ſtatuit, a Cicerone intelligi Adriam in Jonio intra fauces Ceraunias Japygiaſque clauſo, quam quidem Georgii noſtri ſententiam neque laudare, neque amplecti lubet. Si enim Adria in Jonio Græco, ergo extra fauces hodiernas: Græcum enim Mare, quod & Jonium Magnum Virgilius vocat , nuſquam de ſinu Jonio, qui intra fauces eſt, intelligi poteſt, niſi tergiverſationibus, quibus Philomaltenſes indulgent, morem gerere velimus.

Dimiſſo itaque Georgio, textum hunc Ciceronis explicabimus, ne ex ejus, quæ non levis eſt, æquivocatione, Adria extra fauces protenſus videatur; deinde Scylacis , & Strabonis teſtimonia , quibus abutuntur Philomaltenſes perſtringemus.

Jonij denominationem Strabo cum Theopompo docet lib. 7. ortam eſſe a viro qui primus *Jones* in illa loca perduxit; alij a *Nympha Jo*; alij ut videtur Hygino, & Appiano, a *Jonio* Dirachi filio, per ignorantiam ab Hercule occiſo, & in mare projecto. Quodcumque autem eſt nominis etymon, nihil ad nos; hoc unum conſtat, Jonium fuiſſe extra fauces Ceraunias Japygiaſque ; ejuſdem vero Jonii ſinum, intra memoratas fauces, & limites; & hunc ſinum Jonium, ut ex dicendis patebit, idem fuiſſe cum Adria, haud vero Jonium Mare, quod aliquando Siculum *dictum eſt , & a Cicerone Græcum*. Cicero itaque, ne tantummodo de ſinu Jonio loqui videretur, addidit *τὸ Græcum quidem, & portuoſum*. Adriatici Maris vero de quo nobis quæſtio eſt, duplicem ſtatuimus denominationem : alteram *Adriæ*, alteram *Maris Superi*. Adriæ etymon , fuſe lateque demonſtravimus : mare vero *Superum* dicitur reſpectu *Inferi* , qui loquendi modus Geographorum eſt: illi enim ea omnia quæ in Septentriones tendunt, vocant *Supera* , quæ vero in Meridiem, *Infera*. At Septentrionale, & Meridionale punctum, licet apud Aſtronomos fixum ſit, & quodammodo immobile, haud tamen apud Geographos eadem ratione conſtare poteſt, quibus Superum, & Inferum dicitur, ex ſola latitudinis dimenſione, reſpectu locorum, de quibus ſermonem inſtituunt .

Denominatio Terrarum atque Marium , alia eſt reſpectu latitudinis, alia reſpectu nominis. Ea quæ dicitur reſpectu latitudinis ab Æquatore ad Septentriones; ſi referatur ad Globum Terraqueum ; apud omnes eadem eſt. At ea quæ dicitur reſpectu latitudinis Septentrionalis, in partes diviſæ ab 1. ad 90., iterum in ſe diviſa eſt. Gradus ſecundus ab Æquatore in Septentriones, reſpectu Æquatoris, *Superus* dicitur, reſpectu vero gradus tertii, *Inferus* vocatur.

Denominatio vero, reſpectu nominis, ea eſt, quæ apud omnes eadem dicitur, & conſtanter uſurpatur; neque variari ſolet reſpectu poſitionis, vel reſpectu alicujus perſonæ.

Mare Adriaticum quippe a Romanis dumtaxat Superum vocatum fuit, reſpectu ſuæ poſitionis; ab univerſo vero orbe Adria dictus eſt, reſpectu nominis.

Indica-

Indicavit itaque Cicero Adriam in Mari Supero; Jonio vero adjiciens *Græcum & Portuoſum*, haud deſignavit ſinum Jonium; qui cum idem ſit unumque cum Adria, in Mari ſupero intelligitur. Verum enim vero, cum in Mari Supero; ſi Dyrrachium & Apolloniam excipies; nullæ Civitates ſint, ex quibus Philoſophi profluxerint, & cum *Craſſus*, qui apud Ciceronem loquitur, de Græcia, præſertim vero de Athenis ſermonem inſtituerit, τὸ *Jonium Græcum* quod in Tullii Oratore legimus, de Jonio extra fauces intelligendum eſt, a quo Græcia alluitur; quodque nuſquam dici poteſt Superum reſpectu Romanæ urbis, in qua Cicero ſcribebat. Linea ducta a Romana urbe in Orientem, eo deſinit, quo Ceraunii montes in Adria incipiunt, ita ut ibi ſacris quodammodo divortiis Superum Mare, a Jonio Græco diſcriminetur, neque Mare illud quod Græciam alluit, Superi nomine indigitari poſſit, niſi ab iis, qui prima Geographiæ elementa, vel ignorant vel contemnunt, quoſque non pudet Supera Inferis permiſcere.

Jonium illud *Græcum*, perperam intellexit Georgius noſter, pro ſinu Jonio, ſive Mari Adriatico; Philomaltenſes vero perperam intelligunt, Jonium Græcum in mari Supero; neque enim Jonium Græcum ratione ſuæ poſitionis dici poteſt Superum reſpectu Romanorum, neque mare Superum in quo eſt ſinus Jonius, idem eſt cum Jonio Græco. Intelligendus itaque eſt textus ille Tullii, pro Mari Supero ex conſulto appoſito nempe Adria & ſinu Jonio, ne Dyracchium & Apolloniam duo Philoſophorum Emporia excludere videretur; & pro Jonio Græco quod Græciam alluit, Philoſophorum omnium Matrem atque altricem.

Veniamus nunc ad *Scylacis*, & *Strabonis* teſtimonium, ex quo apertiſſime patebit, ſinum Jonium qui idem eſt cum Adria, numquam extra Ceraunias Japygiaſque (quæ & hodiernæ ſunt) fauces fuiſſe prolatatum.

Nos quidem neque Scylacis, neque Strabonis, de Adria & Jonio, ſententiam pernegamus, imo nobis ipſis gratulamur, tanti momenti Scriptores, quæſtionem cauſſamque noſtram prorſus dijudicaſſe.

Ultima Scylacis verba Philomaltenſes afferre ſtudent, ut legentes decipiant. At neceſſe eſt Jonium de quo Scylax & Strabo diſſeruunt cognoſcere, & proinde Philomaltenſium fallaciam execrari.

Sic Scylax docet. Τὸ δὲ ςόμα τοῦ Ἰονίου κόλπου &c. *Os autem Jonii Sinus eſt a Cerauniis jugis uſque Japygium promontorium. A Ceraunis autem ad Hydruntum Japygiæ oppidum patet os ejus Sinus per ſtadia navigationis prope quingenta. Introrſum Jonius eſt: multi portus occurrunt in Adria: porro Adria & Jonius ſunt idem.*

Si itaque Jonius introrſum eſt τὸ δ' ἔντος ὁ Ἰόνιος: ſi τὸ *introrſum* incipit ab ore, ſi *os* a Cerauniis jugis patet ad Japygium promontorum: ſi *Adria & Jonius ſunt idem a faucibus introrſum*; quid Adriæ eſt cum Melita Africana? quid ſinui Jonio intra ſtatutas fauces clauſo cum Jonio extra fauces? quid tergiverſatoribus eſt cum Scylace? qui Sole clarioribus verbis ſcripſit; *Introrſum Jonius eſt*, nempe intra fauces, haud vero extra. At ſi Jonius qui introrſum eſt, unam eamdemque rem efficit cum Adria, quomodo Adria qui introrſum eſt, extra fauces effunditur? ſtatuunt ne

Philomaltenſes os, & fauces in medio ventre Maris Adriatici, ita ut, & ejus os ſit ad Ceraunia, & Capite pertingat Melitam Africanam?

Strabo vero lib. 7. ſic habet. *Poſt Apolloniam Balliace eſt, & Oreum, ejuſque navale Panormus, & Montes Ceraunii, initium faucium ſinus Jonij, & Adriatici. Fauces enim utrique ſunt communes, eoque tantum differunt quod primæ parti* (*ſeu exteriori*: quod appoſuit Xylander) *nomen Jonij tribuitur, Adriæ autem interiori uſque ad intimum ſinus receſſum: quamquam hodie totum hoc Mare hoc nomen gerit.*

Philomaltenſes ad hunc Strabonis locum exultant, geſtiunt, & torquentur. Ajunt enim hoc *totum mare*, quod Strabo deſignat, haud dubie Siculum comprehendit.

Verum hunc Strabonis locum primum explicare neceſſum eſt, deinde Siculi maris fines, ex ipſo Strabone, demonſtrabimus, & tamdem, quod neque dici, neque fingi poteſt, evincemus, etiamſi Adria & Siculum idem eſſent, nihilo tamen ſecius ipſius Strabonis teſtimonio, numquam Melitam Africanam in Mari ſiculo Strabonis fuiſſe.

Ac primum ne aliquis tergiverſator Sinum Adriaticum, haud idem eſſe cum Mari Adriatico contendat, Strabonis auctoritate evincimus indiſcriminatim, tum *Maris*, cum *Sinus* vocem uſurpari. Strabo lib. 4. *Padum* memorans, eum docet incidere *in Adriaticum Mare* Ἀδριατικὴν θάλατταν. *Sinum* vero vocat lib. 2. & 7. ut in loco a nobis allato.

Nunc vero redeamus ad penſum, *Montes Ceraunii*, ait Strabo, ſunt *initium faucium Sinus Jonii, & interioris Maris Adriatici*; at ſi fauces ibi incipiunt, quomodo Sinus Jonius extra fauces reſidet, vel Mari Siculo permiſcetur?

Nonne Meridiana luce clarius eſt, Strabonem loqui de faucibus Sinus Jonii, & Maris Adriatici introrſum ſumti, & *Xylandrum* ſuperfluam rem præſtaſſe, qui adjecit *ſeu exteriori*? Illud enim τοῦ πρώτου μέρους quod eſt in Strabone, ſatis eſt reddere *primæ parti*. Integrum Strabonis textum Græcum tranſcribentes, verbum verbo reddemus, ut quiſque dignoſcere poſſit, Xylandrum licet doctum Græcæ linguæ interpretem tenebras Philomaltenſibus pro luce attuliſſe. Strabo lib. 7. τὰ κεραύνια ὄρη ἡ ἀρχὴ τοῦ ϛόματος τοῦ Ἰονίου κόλπου καὶ τοῦ Ἀδρίου τὸ μὲν δὴ ϛόμα κοινὸν ἀμφοῖν ἐϛι, διαφέρει δ᾽ ὁ Ἰόνιος διότι τοῦ πρώτου μέρους τῆς θαλάττης ταύτης ὄνομα τοῦτο ἐϛι, ὁ δὲ Ἀδρίας τῆς ἐντὸς μέχρι τοῦ μυχοῦ. *Ceraunii montes initium oris, Jonii Sinus, & Adriaci, at quidem os commune utrique eſt; differt vero Jonius; propterea quod primæ parti Maris ejuſdem hoc nomen eſt; Adrias vero intus uſque ad intimum receſſum:* νυνὶ δὲ καὶ τῆς συμπάσης, *nunc vero ſimul omni Mari huic* (ſubintellige) *nomen Adriæ eſt.*

Inconcinna fortaſſis videbitur hæc verſio, at neceſſum fuit verbum verbo reddere ut τῆς ἐντὸς a Xylandro male interpretatum oſtenderemus, qui relative ad primam partem explicavit; quod erroneum eſt; nam τῆς ἐντὸς refertur ad illud τῆς θαλάττης, ut ex ipſo articulo fœminini generis colligimus; alias dicendum eſſet Strabonem ſcripſiſſe τοῦ μέρους & τῆς μέρους quod falſum eſt: ex hac Xylandri, quæ aliquando ſummis viris contigit, hallucinatione, orta eſt illa adjectio (*ſeu exteriori*) quæ Philomaltenſes in Syrtes egit, & decepit. Ex illa Xylandri adjectione Philomaltenſes ſicul-

neum

neum argumentum conficiunt,& Sinum Jonium extra fauces educunt,Siculo pelago permiſcent , eo confiſi, quod interius non datur ſine exteriori.

At quis ſanæ mentis Scriptor , ex Strabone colligere poteſt , ſinum Jonium extra fauces prolatari , & Siculo pelago permiſceri , cum ipſe Strabo harum faucium initium ſtatuat ad Montes Ceraunios?

In ore humano os a labris incipit , & labra dicuntur prima pars oris,ſed quia dentes dicuntur intra os , idcirco ne labra extra os dici poſſunt? Audiendus tamen eſt Strabo , qui accurata Siculi Maris Deſcriptione , arripit Philomaltenſibus omnem anſam tergiverſandi . Sic ille lib. 2. *Porro Siculum pelagus ante Siciliam eſt , atque Italiam ad orientalem partem, & præterea inter fretum Rhegij , uſque ad Locros & Meſſanam, porrigiturque uſque ad Syracuſas , & Promontorium Pachynum . Dilatatur verſus orientem quidem uſque ad Cretæ promontoria , & Peloponneſum majori ex parte circumluit , & implet Sinum qui Corinthiacus dicitur .* Porro ad Septentriones *attingit promontorium Japygium* , & fauces Jonii ſinus , *parteſque auſtrales Epiri uſque ad ſinum Ambracium , eique continuatam oram maritimam , efficientem Corinthiacum ſinum juxta Peloponneſum .* Jonius autem Sinus pars eſt Maris , quod nunc dicitur Adria . *Hujus vero dextrum quidem latus* Illyris *facit &c.*

Ex hac Maris Siculi accuratiſſima deſcriptione , quis unquam mortalium adeo inſanire poterit , ut eliciat , Sinum Jonium extra fauces eſſe , & Siculo pelago permiſceri? Strabo ſtatuit fauces Sinus Jonii, terminum Maris Siculi ad Septentriones ; quomodo igitur fauces quæ Siculum terminant , unum idemque dici poſſunt , cum eo quod terminatur ?

At Philomaltenſes ut Adriam ſive perſonatum , ſive inverſum , extra fauces Ceraunias Japygiaſque educant , ad *Polybium* confugiunt ; quem aſſerunt recognoviſſe *Trajectum Jorium* , inter *Cocynthum* , & *Japygium* . Confuſo proinde Sinu Jonio , & Trajectu Jonio , illum extra fauces , ad Cocynthum frontemque Italiæ protendentes, Adriam quoque, qui cum Sinu Jonio idem eſt extra fauces hodiernas educunt, Siculo permiſcent, & totum illum Maris tractum , uno Adriæ nomine intelligi poſſe contendunt.

Nos vix riſum, & vix bilem cohibere poſſumus tam ineptas Philomaltenſium nugas recenſentes. Primum quidem negamus Polybium recognoviſſe Trajectum Jonium inter Cocynthum & Japygium , at inter Cocynthum & Ceraunia ; ſic enim ille lib. 5. *Lembi portum inſulæ ingreſſi , quæ dicitur Saſo: eſt autem poſita prope introitum trajectus Jonij .* Cum vero Saſo Inſula ſit juxta Ceraunia , & ibi ſit Introitus , quomodo fieri poteſt, ut Japygium ſit initium Adriæ, & terminus Jonij? Tum ex Strabone , tum ex Polybio patet fauces Sinus Jonij eſſe ad Ceraunia , quomodo igitur Ciantarianæ Diſſertationes pag. 99. ſtatuunt primum Jonij Sinus ingreſſum ad Cocynthum , alterum vero ad Japygiam , & hoc ſecundum oſtium a Strabone intelligi , Adriæ & Jonio Sinui eſſe commune? Triane oſtia aſſignanda ſunt Sinui Jonio? unum ad Cocynthum , alterum ad Japygium , tertium ad Ceraunia ! putandum ne eſt D. Ciantar intellexiſſe ea, quæ ſcriberet?

Expendamus itaque integrum Polybianum textum , ut veritas magis eluceſcat: ſic ille . *Totius profecto Italiæ figuram triangularem referentis ,*

unum quidem latus, quod ad orientem inclinat ſinitur Jonio trajectu, eique adhærente Adriatico Sinu. Quod vero ad Meridiem & occaſum obverſum eſt, Siculo ac Tyrrheno Mari terminatur. Hæc autem latera ubi mutuo ſibi incidunt, ſummitatem efficiunt trianguli, nempe promontorium Italiæ quod tendit in Meridiem, & appellatur Cocynthus. διαρεῖ δὲ τὸν Ἰόνιον πόρον καὶ τὸ σικελικὸν πέλαγος, *& hic dividit Jonium Trajectum a Siculo Mari.*

Cum itaque omnis Philomaltenſium vis ſit in eo, ut Sinum Jonium extra fauces Ceraunias a Strabone conſtitutas educant, & cum Mari Siculo confundant; Trajectum Polybianum, idem eſſe aſſerentes cum Sinu Jonio Strabonis, hypotheſi propriæ derogant, & contradictoriis argumentis ſe ipſos obſtringunt, & jugulant.

Polybius docet Promontorium Cocynthum dividere a Mari Siculo Trajectum Jonium, quem cum dividat, negat idem eſſe cum Mari Siculo: at ſic accidit quærentibus lucem in tenebris.

Strabo ponit fauces Sinus Jonii, terminum maris Siculi ad Septentriones: Polybius Trajectum Jonium dividit a mari Siculo; quod itaque diviſum eſt, unum idemque haud dici poteſt, quodque alterum terminat haud idem unumque eſt cum eo quod terminatur. Sinus Jonius igitur, a Cerauniis introrſum idem eſt cum Adria, haud vero extra fauces Ceraunias, ut liquet ex hallucinatione Xylandri, ut compertum eſt, auctoritate Scylacis, Strabonis, & Polybii, qui apertiſſime Siculum mare, a Sinu Jonio unam eamdemque rem cum Adria efficiente, ſecernunt, dividunt, diſcriminant.

At quid cauſſæ fuit ut Polybius ſtatueret Trajectum Jonium, ad Promontorium Cocynthum, quod eſt extra fauces Sinus Jonii? Paucis reponemus. Polybius agit hiſtoricum, haud vero Geographum, cum itaque rerum meminiſſe deberet, loca primum in quibus geſtæ ſunt exſcripſit; & cum de Militum, atque Claſſium Trajectu in Italiam loqueretur, trajectum ipſum, qui ante fauces Jonii Sinus eſt indigitavit, locumque quo definiebatur, qui Cocynthus eſt deſignavit; ut inde Stationes Claſſium, Imperii jura, & Marium collimitia, diviſioneique paterent. Siculum mare a Trajectu Jonio diviſit; Trajectus vero, & Sinus, numquam idem eſſe dici poſſunt; Trajectus enim lineam per quam tranſitur denotat, Sinus vero extenſionem latitudinis longitudiniſque complectitur: rem vero apertiſſime enucleatam habemus in ipſo fluminum trajectu, qui topicum tranſitus locum indicat, univerſum vero flumen haud deſignat. Noſtræ huic ſententiæ arridet Virgilius lib. 3. Æneid. verſ. 506.

Provehimur pelago vicina Ceraunia juxta
Unde iter Italiam, curſuſque breviſſimus undis.

Siculum Mare, meridiana luce clarius, diviſum eſt a Sinu Jonio. At eſto, quod a rei veritate abeſt, Strabo intellexerit Sinum Jonium mari Siculo permixtum; quonam tandem modo Mare Siculum Strabonis, Africanæ Melitæ affundi poterit?

A Promontorio Pachyno Mare Siculum Strabonis dilatatur verſus orientem, & ab eodem Promontorio quinquagenis mill. paſſ. Melita Africana recedit in Meridiem. Linea ducta a Promontorio Pachyno in orientem ſtatuit limites Maris Siculi; at haec linea quæ orientem verſus por-

rigitur,

rigitur, ignoramas, niſi nos Diis natus aliquis doceat, quanam ratione includere poſſit Melitam Africanam, quæ in Meridiem protenditur, & ad brumalem occaſum reſpectu præfati Promontori, inclinatur.

Vanas Philomaltenſium hypotheſes, contradictoria argumenta, falſas illationes delere, Herculeus labor eſſet, imo infinitus. Illi quidem nulla principia habent, auctorem nullum, nullum Geographum, qui ab ipſis ſtet. Adriam cum Sinu Jonio, ſinum Jonium cum Jonio magno, Jonium cum Siculo confundunt, & ut Adriam extra fauces educant, Siculum, Jonium magnum, & Sinum Jonium enecant, deſtruunt, ad nihilum reducunt. At cum hæc omnia perpetraverint, Adriamne ad Africanam Melitam perducent? Contra ſacra quodammodo veterum Geographorum oracula qui facere poterunt? Dent nobis veterum Scriptorum teſtimonia, quæ Divo Lucæ innotuiſſe probent, taceant vero errores recentiorum, quicunque ii ſint, qui privata magni nominis auctoritate, publicæ Geographiæ jura ambiunt evertere; nos vero in ſequenti exercitatione Ptolemæici erroris cauſſam explicabimus, ab illo enim quaſi parente proſeminati ſunt omnes Philomaltenſium errores.

EXERCITATIO II.

§. I.

CUm omnes res, ſua principia habeant, atque incrementa, cumque nos demonſtrativa argumenta deficiant; probabile aliquid quærendum eſt, quod habita Geographici thematis ratione, cujus evidentia primum locum obtinet, (1) hiſtoricis argumentis, fontem originemque Ptolemæici erroris, indicare poſſit & explicare.

(1) Georgius noſter Ptolemæum accuſavit, damnavitque; at ejus, ceterorumque privata auctoritas, ex animis Eruditorum, dubitationem quamdam, ſuſpicionemque, haud poteſt evellere, niſi aliquid afferat, quod Ptolemæicam hallucinationem poſſit confirmare.

Extant adeo plana, adeo aperta, veterum Geographorum, vel qui ante Divum Lucam, vel qui ejus ætate floruerunt teſtimonia, ut dubitare de illis non poſſimus. Adriam nemo extra Ceraunias Japygiaſque fauces eduxit; ab omnibus intra memoratas fauces, & nominatur, & clauditur, ita ut nomen Adriæ, nunquam extra ſtatutos limites reperiatur.

Scylax Cariandenſis, quem multi depravare conati ſunt, ſic docet in verſione Lucæ Holſtenii. *Oſtium vero Jonii ſinus a Cerauniis montibus eſt uſque ad Japygium promontorium, tractus autem oſtii ujus ſinus a Cerauniis montibus ad Hydruntum oppidum Japygiæ I) circiter ſtadiorum eſt; quidquid intra eſt, ſinus Jonius vocatur. In Adria crebri ſunt portus, idem autem eſt Adria, & Jonius.*

Scimnus Chius Scylacem ſequitur Verſu 360.

Poſt Italiam ſtatim occurrit Jonium mare
Ad cujus oſtium atque fauces ultimi
Japyges accolunt . . . .

Verſ. 368. *Sequitur deinde mare quod Adriaticum vocant.*

Dionyſius Characenus, ſive Afer, ſive Alexandrinus Scylacem, & Scimnum ſequitur. Verſ. 378.

At deinceps poſt hos Calabricæ ſedes terræ.
Genteſque Japygum extenſæ uſque ad Hyrium
Maritimam: Hyrium ubi trahitur Adrium Salum,
Mare in finitimum Aquileenſe ubi condita eſt.
Urbs Tergeſtorum . . . . . .

Verſ. 387. . . . . . *Poſt vero immenſum tractum ducens*
Illyricam circum terram volvitur uſque ad jugum
Monteſque excelſos, quos Ceraunios vocant:

Hos ſequitur Strabo lib. 7. *Et montes Ceraunii initium faucium ſinus Jonii. Fauces enim utrique ſunt communes, eoque tantum differunt, quod primæ parti maris hujus nomen Jonii tribuitur, Adriæ vero intus uſque ad intimum ſinus receſſum, quamquam hodie totum mare hoc nomen gerit.* Nos in prima exercitatione hunc Strabonis locum, prout intelligi debet expoſuimus; at hæc Strabo de Adria, ſcripſit quarto Tiberii anno, ut conſtat.

Proximus Straboni Pomponius Mela lib. 2.

Deinde Ceraunii montes ab iis flexus in Adriam.
Hoc mare magno receſſu Littorum acceptum . . . . .

Livium, ceteroſque quos jam attulimus, brevitati conſulentes, tacemus. At hæc ſunt veterum Geographorum teſtimonia, quibus Divus Lucas uti poterat, ex iiſque ediſcere Adriam Cerauniis Japygiiſque faucibus occluſum? Quid itaque vanis falſiſque cavillationibus indulgent Philomaltenſes, ut Divi Lucæ temporibus Adriam extra ſtatutas fauces prolatatum evincant, ſi Plinius ipſe, qui poſt Divum Lucam ſcripſit. iiſdem limitibus Adriam coercet, quibus *Strabo*, *Mela*, *Characenus*, *Scimnus*, *Scylax* ceterique circumſcripſerunt? Ptolemæus qui nova atque inaudita protulit, omnibus veterum Geographorum teſtimoniis erit anteponendus? Nova antiquis, unum multis. erroribus ſcatentem Ptolemæum, tot probatiſſimis Scriptoribus præferemus? Auctoritas veterum Scriptorum contra Neotericos aſſentatores; hiſtorica teſtimonia contra fabularum commenta, neque valebunt, neque tuto, & ſine metu proferri poterunt?

Multi quidem ex neotericis, vel auctoritate vel novitate Ptolemæi permoti, Adriam extra ſtatutas fauces, olim fuiſſe teſtantur. At quæ auctoritas in Ptolemæo, qui hallucinationibus, atque erroribus exundat? *Juvenalis Carlencas* dedit aliquod ſpecimen Ptolemæicæ auctoritatis: ſic ille Tom. 2. *Eſſats ſur l' Hiſtoire . . . . . . des Siences, & des arts. Ptolomée confond les Isles Fortunes* (Canaries) *avec les Gorgodes* (les Isles du Cap. verd.): il *eſt certaine que les Fortunées ſont entre le* 20. & *le* 30. *degré de latitude Boreale: cependant ce Geographe les met entre le*

10. &

10. & le 20., ce qui eſt la veritabile poſition des Gorgades. Et alibi. *Ptolomèe s' eſt trompè lorſque il a placè Eureux & lèx Aulerciens ou eſt Orleans. L' erreur eſt contagieuſe: l' Autoritè decevante de ce Geographe a fait que d' Aulerci pluſieurs ont tirè l' etimologie d' Aureliani.*

Ab ungue itaque diſcamus Leonem, iiſque quæ nova ſunt in Ptolemæo quæve ab antiquioribus Geographis diſſident, fidem adhibere ediſcamus Ea tamen veritatis vis eſt, ut neque Ptolemæi error neque neotericorum hallucinatio Adriam uſque ad Africanam Melitam poſſit perducere.

Ptolemæus Adriam tantummodo ſtatuit (ut demonſtravimus) ad orientalem partem Siciliæ, at Melita Africana in Meridionali pelago, quod Ptolemæo Africum eſt, jacet, & proſpicitur.

Philip. Cluverius, qui, cum multa obſequendi gratia dixiſſet de Adria extra Ceraunio, honori ſuo conſulens dubitare viſus eſt de iis quæ dixerat. At tanti viri Manes ignoſcant, quid dubitandum erat in eo, quo commenta, & fabulæ fingebantur? Fatendum erat, & apertiſſime fatendum, Adriam extra Ceraunias fauces, nunquam fuiſſe prolatatum.

Cluverius in Introductione in univerſam Geographiam, tam veterem quam novam, *Amſtelodami apud Sanſſonio-VVæsbergios anno CICICCLXXXII. editam*, ſic docet. *Inter Siciliam Italiam & Græciam, Jonium dicitur Mare: cujus pars Sinus Adriaticus, inter Italiam & Illyricum ab Adria urbe, quondam ſic dictus. Idem & Superum vocatur Mare, reſpectu Inferi, quod eſt Tyrrhenum. Adriatici iterum partes ſunt Illyricum Mare, & hujus rurſum partes duæ; Dalmaticum ad Dalmatiam, Liburnicum ad Liburniam. Inter Siciliam & Adriaticum Sinum, Auſonium dicitur Mare, quia hæc pars Italiæ olim vocabatur Auſonia. Sed poſtea. Omne hoc Mare, inter Siciliam & Illirycum, Græciam & Siciliam, Adriaticum eſt dictum, quod alio nomine erat Jonium, idem & Siculum.*

Plaudant ſibi Philomaltenſes, Cluverius enim ab ipſis ſtabit, dummodo ipſi Melitam Africanam inter Siciliam & Greciam deducant; quod ſi non fecerint ipſi neotericorum Geographorum errores contra ipſos pugnabunt. Optandum tamen erat, ut Cluverius, ceterique, qui fabulari de Adria aggreſſi ſunt, accuratiori calamo nos docuiſſent, quomodo quandove Mare quod Jonium vel Siculum dicebatur Adriatici nomen ſortitum ſit, vel qua de cauſſa, quove tempore, intra primæ originis clauſtra (quibus hodie clauditur) redierit. Dicentne Philomaltenſes id Divi Lucæ temporibus contigiſſe? At *Scylax*, *Scimnus*, *Characenus*, *Strabo*, *Livius*, *Mela* quomodo explicandi, quomodo intelligendi? Explicandine erunt illi ad mentem Cluverii, ceterorumque ejuſmodi Scriptorum, an Cluverius, ceterique Scriptores ex ipſorum mente, & apertiſſimo teſtimonio dijudicandi?

Adria tum Divi Lucæ temporibus, ex memorata Geographorum auctoritate, Japygiis Cerauniiſque faucibus claudebatur; tum poſt ipſum Divum Lucam, ut conſtat ex Plinio, qui ante Ptolemæum ſcripſit. Nunquam memorati Scriptores, Adriam extra hodiernas fauces, indigitaſſe leguntur, *n' poſſea* itaque Cluverianum, illa ætate haud incepiſſe, fidenter ſuſtinemus. Neque alicui videatur argumentum hoc noſtrum

Digitized by Google

negativum eſſe, & proinde infirmum, nos enim negamus Adriam extra fauces ex ſilentio laudatorum Scriptorum, ſed eo ipſo probamus intra fauces hodiernas tantummodo, fuiſſe, ex ipſorum apertiſſima clariſſimaque Adriæ deſcriptione intra ſtatutas fauces luculenter, & topice deſignata.

Si quis urbem Romam in Aſia, ſtatueret, nos contra ipſum diſſerentes, hoc argumento uteremur. Urbem Romam in Italia omnes ſtatuunt, nemo unquam cum de Aſia loqueretur urbem Romam nominavit; proinde & teſtimonio eorum, qui Romam in Italia ſtatuunt, & ſilentio eorumdem, qui Romam in Aſia, nullibi memorant, Romam in Italia eſſe haud vero in Aſia, evinceremus.

Sic vel de Adria diſſerimus. Nemo anteptolemæicus Adriam extra fauces Japygias Ceraunias que nominat, omnes intra ipſas illum includunt; ergo & affirmatione, & ſilentio eorundem, Adriam Divi Lucæ temporibus, cum hodierno Adria idem fuiſſe evincimus.

Si Cluverius, ceterique Scriptores, inter vivos verſarentur, noſque ab illis peteremus, ut etymon Marium nos docerent; ampliſſimis Geographorum, vel hiſtoricorum teſtimoniis, illi nobis etymon, ſeriemque prolatationis exhiberent; quam quidem rem de Adriæ origine, ejuſque ad fauces Ceraunias prolatatione nos ipſi præſtitimus. At ſi ab illis eflagitaſſemus ut Adriæ illius, quem Ptolemæus ad Orientem Siciliæ protulit, quemque Cluverius ceterique inter Siciliam, & Græciam indigitarunt, ſeriem prolatationemque docerent, nihil profecto aliud afferre poſſent, præter nudum, & languidum ipſius Ptolemæi teſtimonium, in cujus verba ſe juraſſe dicerent.

Quod nemo ante Ptolemæum effari auſus eſt, quod Ptolemæus ipſe verbo tantum aſſerit, eamne vim obtinuiſſe dicemus, ut ceteros deſipuiſſe, Ptolemæum vero haud erraſſe, inde colligi poſſit?

Ptolemæi error, ex antiquioribus Geographis probatur, erroris vero Ptolemæici originem, quoad fieri poteſt, detegendam aggrediemur, ut dubitatio ſuſpicioque omnis, ex eruditorum animis evellatur.

Liburnarum Navium memoria in Pompejano bello paſſim extat, earumque agilitate, prælio Actiaco Auguſtus Victoriam eſt conſecutus; inde Liburnarum nomen adeo inclaruit, ut deinceps Romani Imperatores ad earum ſimilitudinem naves conſtruerent, Liburnaſque vocarent *Veget.* Lib. 4. cap. 33. Omnes vero Romanarum rerum Scriptores, integrum Adriatici maris Dominium, tum demum ad Romanos deveniſſe docent, cum Auguſtus omnes hujus Maris Inſulas, & Maritimas oras ſubegit, & a prædonibus vindicavit. Proinde vero ex eodem *Vegetio* Lib. 4. cap. 31. patet, Adriatici Maris cuſtodiam Ravennati Claſſi fuiſſe demandatam, ejuſdemque Claſſis Adriaticæ jura uſque ad Orientem extenſa. Quæ quidem Cuſtodia, & Adriaticæ Claſſis jura ſemper viguiſſe conſtat, donec Romanorum res, integræ ſteterunt atque incolumes.

Apud Miſenum (ex Vegetio Lib. 4. cap. 31.) *& Ravennam ſingulæ legiones cum Claſſibus ſtabant, ne longius a tutela urbis abſcederent, & cum ratio poſtulaſſet, ſine mora, ſine circuitu ad omnes Mundi partes pervenirent; nam Miſenatum Claſſis, Galliam, Hiſpanias, Mauritanias, Africam, Ægy-*

Ægiptum, Sardiniam atque Siciliam habebat in proximo. Claſſis autem Ravennatium, Epirum, Macedoniam, Achajam, Propontidem, Pontum Orientem, Cretam, Cyprum directa navigatione petere ſolebat.

Hinc conſtat Siciliæ cuſtodiam Miſenati Claſſi fuiſſe tributam, Mar's vero Siculi dicti Ravennati, ſive Adriaticæ, cujus jura Siculo Mari dominabantur; unde apertiſſime patet Adriatici nomen extenſum fuiſſe, jure Claſſis *dominantis denominantiſque*, haud vero jure rei deſignatæ; Jonium enim & Siculum, Adriæ nomine a Ptolemæo indigitatum cenſemus, ex Imperio Claſſis Adriaticæ, haud vero ex Mari Adriatico, quod revera, neque coerceri, neque protrahi poterat.

Tacitus ipſe ſcribens de Auguſto: *Ille* (inquit) *libellum compoſuit, quo opes Publicæ continebantur, quantum Civium ſociorumque in armis, quot claſſes regna .... quæ cuncta ſua manu perſcripſerat Auguſtus*. Ejuſmodi liber dicebatur *Breviarium*, alias Seneca lib. 5. epiſt. 39. appellat *Summarium*. Eum Codicem ſequentes Imperatores retinuerunt, ſed prout Imperij tempora, atque uſus exigebant, minuerunt, ampliarunt, immutarunt. Hinc Ptolemæum conijcimus uſum fuiſſe *ſummario* aliquo Imperii Romani, in quo Ditio Juris, ejuſque diviſio, haud vero topographica Terrarum Mariumque dimenſio continebatur. Ipſe enim Vegetius lib. 4. cap. 32. docet: *Liburnas quæ Jonio in Mari locatæ fuerant, ad Præfectum Claſſis Ravennatium pertinuiſſe.* Fundamenta vero, hujus noſtræ conjecturę, ex ipſa evidentia elicimus. Quod enim Jure Ditionis fuit ſignatum, hoc ceſſante Jure deſiit ſignari, & Adria uſque ad hæc tempora intra ſuas fauces exiſtens, ſemper ibi eum extitiſſe Jure topico apertiſſime confirmat.

Ptolemæum excuſaturi, ejus erroris originem inveſtigundam, explicandamque operæ prætium duximus. Quod ſi alicui hæc noſtra argumenta infirma videbuntur, potiora & validiora afferat, neque ſola negatione utatur.

Ptolemæi errorem probamus auctoritate antiquiorum Geographorum, ejus erroris fontem (ne ipſum inſipientiæ arguamus) obvia conjectura aperimus; illi vero qui in ſententiam noſtram ire recuſaſabunt, dent ſaltem alipuid quod Ptolemæicam novitatem, vel leviter confirmet; neque ſe eruditis ſatifeciſſe arbitrentur, vano illo circulo: Ptolemæus dixit, ergo vera dixit, & vera dixit quia Ptolemæus dixit: hæc enim ſunt puerorum ludicræ ineptiæ, haud vero ſanæ mentis ratiocinationes. Claſſis Adriaticæ jura, cum ipſo Adria a Ptolemæo confuſa dicimus, ut cum ipſo blande, & molliter agamus, tacet enim erronea Ptolemæi auctoritas ubi antiquorum Geographorum loquuntur documenta.

Germanicum a Germania devicta, *Scipionem Africanum* ab Africa domita denominatos fuiſſe accepimus, at nec *Druſum* in Germania neque *Scipionem* in Africa, natos eſſe inde colligere poſſumus. Equites Germanici, ad Germanici defuncti memoriam inſtituti, Germani ne ſunt dicendi? *Luciuſne Æmilius Paulus, Macedonicus* dictus a Macedonia ſubjugata, ex Macedonum gente vocabitur? alter ne *Numidicus* a Numidia ſubacta, Numida dicetur? Siculumne Mare a

Claſſe

Claſſe Adriatica cuſtoditum, Adria nuncupabitur; ita ut Ditio Romanæ Claſſis Geographica elementa evertat?

Primigena Marium nomina, Geographice ſcribentibus, ſacro quodam jure ſunt tenenda, innovationeſque omnes vel vitandæ, vel explicandæ; quod niſi fecerint, tenebras pro luce, nubem pro Junone, eos amplexos eſſe dicemus.

Quod olim Mare Adriaticum vocabatur hodie *Culphus Venetus* dicitur, at accuratus Geographus Adriæ nomine penitus obliterato *Culphumne Venetum*, nudo atque abſoluto nomine deſcribere poterit? Hæc nova denominatio deſumpta eſt a Jure Claſſis Venetæ, Mare hoc cuſtodientis; quæ quidem vox *Culphi Veneti* Latino-Græca Adriæ intra fauces adhæſit, cum Veneta Claſſis Saracenos Adriatico Sinu expulit, Narentanoſque delevit, quod ante Emanuelis Græcorum Imperatoris tempora contigiſſe docet Dandulus de Thoma Mauroceno diſſerens. Ut tamen incongruam rem præſtaret is Geographorum qui Adriam in Culpho Veneto a Jure Claſſis Venetæ ſic dicto, obliteratum affirmaret, ſic extra aream claudicavit Ptolemæus, qui Siculum Mare obliteravit, & Adriam induxit, ex ſola Adriaticæ Claſſis ditione.

Hoc autem diſcrimen eſſet inter novum aliquem Geographum, & Ptolemæum, quod Adria & Sinus Venetus, cum ſint idem in ſe, jure topico rei, promiſcue uſurpari poſſunt, & Adria accipi pro Sinu Veneto, & Sinus Venetus pro Adria. Siculum vero & Adriaticum Ptolemæi, Jure ditionis confuſum promiſcue uſurpari haud poſſunt, neque enim Tergeſtum dici poteſt in mari Siculo, neque Meſſana in Mari Adriatico. Collimitia, & divortia Marium ſacro jure ſervari debent, ne in priſtinum Chaos quodammodo incidamus.

Eſto enim Adria cum Mari Siculo idem fuerit, eſto Adria uſque ad Melitam Africanam pertigerit, quid inde eveniet? Chaos profecto & tenebroſa quæſtio, quæ non ſolvetur neque ſolvi poterit in æternum & ultra.

Melita Illyrica, æque ac Africana eſſent in Adria; cetera quæ Divus Lucas narrat, de utraque intelligi poſſunt; hoc tamen diſcrimine, ut Philomaltenſes miraculis utantur in controverſia Serpentum, nos vero haud ſic. In hac itaque licet fictitia paritate, quidnam quærendum eſt niſi queſtionis centrum, quod eſt Adria? At ſi centenis documentis eximiæ diligentiæ auctorum qui vel ante Divum Lucam, vel cum Divo Luca, vel poſt Divum Lucam, ſed ante Ptolemæum floruerunt, nos evincimus Adriam extra ſuas fauces, numquam prolatatum; ſi ipſius Ptolemæi errorem, fontemque erroris detegimus, quinam fieri poterit, ut Ptolemæi unius falſa atque erronea auctoritas, tot clariſſimorum Geographorum documentis anteponatur?

At dicent Philomeltenſes, Ptolemæi auctoritatem eo perductam eſſe, ut nemo de ea dubitare poſſit, quæ neotericorum teſtimonio fulcitur, & in dies augetur. Itane ex continuatione erroris, veteris Magiſtri Ptolemæi error, vires capiet? Scylacis, Scimni, Characeni, Strabonis, Plinii auctoritas nuci floccique facienda erit, falſa, nova, atque inaudita, docente Ptolemæo? Illi etymon, illi hiſtoricam Marium ſeriem,

riem,

riem, illi ſacros quodammodo limites dant, explicant, deſignant; iſte unus, erroribus ſcatens, centenis ferme annis poſt Divum Lucam ſcribens, nudo Adriæ nomine deceptus, eam auctori tatemadeptus dicetur, ut & veterum teſtimonia evertat, & Divo Lucæ ante ipſum ſcribenti facem prætuliſſe cenſeatur?

Contentio quidem omnis Geographica, & erudita eſt; at ſi fabularum commentis, & falſis hypotheſibus Philomaltenſes indulgent, nihil eſt tam ſacrum, nihil tam rationibus fulcitum, quod per cavillationes, & ſophiſmata obtenebrari non poſſit.

§. II.

GEorgius noſter, breviſſimo labore, (1) Horatii Flacci teſtimonium, funditus delevit, vel deleviſſe ſibi viſus eſt. Ut ſe ſe, ab omni explicatione expediret, eruditus quidem, at plus æquo cordatus ille noſter Scriptor, Horatium metri gratia, auſum fuiſſe ad Actiacum Promontorium Adriam perducere, affirmavit: quod neque tantum Poetam, neque tantum Criticum decet. In illius verba jurare renuimus, neque adeo nos eſſe cordatos profitemur, ut Horatium ſterilem, & verborum inopem dicere audeamus. Veritas itaque nos manuducat.

(1) Horatius Flaccus lib. 1. Epiſt. 18. Pugnam Acticam in Adria indigitaſſe videtur.

- - - - - - - - - - - Actia pugna
Te Duce per pueros, hoſtili more refertur
Adverſarius, eſt frater: lacus Adria - - - -

Unus itaque ex Scriptoribus Latinis, & iſte quidem ex Poetarum numero, Adriam ad vicinum Epiri Promontorium ceciniſſe videtur: ceteri vero Latinorum atque Græcorum, Actiacum Promontorium in Jonio & Siculo ſtatuunt, vide Strab. lib. x. Geographo ne an Poetæ credendum.

P. Juvencius Soc. Jeſ. in notis ad Horatii textum illuſtrandum appoſitis, Adriam, ait, a Flacco ibi memoratum, propterea quod, juxta extrema Maris Adriatici confinia, Actiaco prælio decertatum fuit. Omnes Romanarum rerum Scriptores, ſive Græci, ſive Latini, Pugnam Actiacam referunt ad Promontorium Actiacum, quod in ea Epiri parte eſt, que Mari Jonio inſidet, quodque huic pugnæ nomen dedit, & ab ea celebritatem nominis eſt conſecutum.

Sex. Propertius Aurelius, de Pugna Actiaca navali, ſic cecinit lib. 4. verſ. 15.

Eſt Phœbi fugiens athamana ad Littora portus

Qua

Qua Sinus Joniæ murmura condit aquæ.
Actia Juleæ - - - - - - - -

Et Verſ 43. *Vincit Roma fide Phœbi, dat Fœmina pœnas.*
Sceptra per Jonias fracta vehuntur aquas:

Ex hoc itaque Propertii teſtimonio patet, navali Actiaca pugna in Jonio decertatum fuiſſe; neque metri gratia accuratus Poeta Jonium uſurpavit; ſemel enim, & iterum eadem voce utitur; & licet veteres Poetarum, quodlibet Maris nomen, pro Mari aliquando afferant, tamen cum topice, vel res, vel facta deſcribunt, ab accurata ſcribendi methodo, non recedunt.

Idem Propertius lib. 3. Eleg. 19. primum Adriam, deinde Jonium nominat; unde ſatis patet, Adriam ejuſque Sinum, ante Jonium, neque idem cum Jonio fuiſſe, ea ætate qua Propertius ſcribebat.

Ergo ego nunc rudis Adriaci vehar æquoris hoſpes.
. . . .
Deinde per Jonium vectus . . . . . .

Quæ quidem Propertii carmina hydrographice ſcripta, haud vero Poeticæ, nemo inficiari poteſt. *Plutarchus* in Antonio, ſic habet.

Suberant . . . Antonio ab Euphrate, & Armenia uſque ad Jonium Mare & Illyricum omnia: Cæſari quæ ab Illyrico uſque ad occiduum Oceanum, & inde uſque ad Tyrrhenum, & Siculum Mare omnes provinciæ . . .

Cæſar autem Claſſem Tarenti Brunduſiique continens navibus inſtructam, non ad altitudinis molliſve oſtentationem paratis . . . . . .

Interim Antonio apud Actium Naves in ſtatione tenente eo loco, ubi nunc eſt Nicopolis, transmiſſo Jonio Mari Cæſar Torynam (Epiri locus eſt) *occupat.*

Ex his itaque patet Antonium fuiſſe in Jonio, Ceſarem autem in Adria, qui Brunduſium alluit. Cum tamen Antonius naves apud Actium in ſtatione teneret, Cæſar tranſmiſſo Jonio, in Epirum migravit, & commiſſa pugna apud Actium Epiri promontorium, quod Jonio inſidet, pugna eadem in Jonio haud vero in Adria, ab Horatio referri debeat.

Quod Propertio erat Jonium, idem erat & Horatio, uterque enim eadem ætate, & de eadum re ſcribebat: Propertius floruit anno XVI. Horatius vero obiit anno VIII. ante Chriſtum natum totius humani generis Reparatorem.

Quod vero poſterioribus annis Plutarchus retulit accidiſſe in Jonio, id ab Horatio haud ignorari poterat, qui Actiacæ pugnæ temporibus Romæ degebat, & Mœcenati ad eamdem pugnam proficiſcenti ſeſe ſocium jactabat: Epodon lib. 1.

Ibis Liburnis inter alta Navium &c.

Philomaltenſes miram rem præſtant, qui vanis, & emendicatis cavillationibus, nos in ea anguſtias redigunt, ut in Geographica quæſtione in Divi Lucæ ſacra Hiſtoria explicanda, Romanos Poetas, & Oratores elucidare neceſſum ſit. Quaſi vero cenſendum eſſet, Sacrum Hiſtoriographum in rebus Geographicis, & Hydrographicis, cum Græce ſcriberet, Latinis Poetis. & Oratoribus potius, quam Græcis Geographis adhæſiſſe. Ratio tamen in promptu eſt, quæ Horatii teſtimonium explicabit.

Poſſe-

Poſſemus, ſi tergiverſandi animus eſſet, allatum Horatii teſtimonium ex lib. 1. Epiſt. 18. ſic explicare. Atonius erat in Jonio apud Actium: Cæſar in Adria apud Brunduſium, antequam adverſis armis coirent. Qui itaque Actiacam pugnam referre volebat, is primum Claſſium Stationes, & deinde progreſſum pugnæque exitum, ut fingeret, neceſſum erat.

Quapropter Lollius (de quo Horatius) cum in lacu quem in ſuis prædiis habebat, Actiam pugnam ludicra puerorum manu referret, & Cæſaris perſonam ageret, ejus vero frater Antonii loco eſſet; primum Claſſium ſtationes, deinde ipſarum concurſum, denique pugnam exhibuiſſe cenſendus eſt. Cum vero hæc omnia, partim in Adria, partim in Jonio, vel ad utriuſque confinia geſta ſint, quis Horatium incuſare poterit, ex eo quod Adriam potius, quam Jonium nominaverit?

Poſſemus cum Scholiaſte Appollonii lib. 4. Argonaut. afferre, ex conjunctione Adriatici cum Jonio, interdum κατὰ μετάθεσιν τῶν ὀνομάτων, Adriaticum a Poetis uſurpari pro Jonio, & viciſſim Jonium pro Adriatico; vel cum Sulpicio, in tres partes Jonium dividere ſcilicet *in Adriaticum, in Achaicum, & in Epiroticum*, & inde conjicere, Horatium partem pro toto ſumpſiſſe. At hęc omnia, quę Georgius noſter potius afferre poterat, quam Horatio audaciæ notam inurere, iis relinquo, quos verbi controverſia torquet, quive contentionis cupidiores ſunt, quam veritatis.

Plutarchus hiſtorica fide ſuis quæque nominibus indicavit, & in iis, in quibus geſta ſunt locis diligenter excripſit. Propertius accurate Actiacam pugnam, pro rei, locorumque veritate cecinit. At Horatius licet accuratus ſit, & veritatis ſtudioſiſſimus, cum Aulicum ageret quidquid Auguſti gloriam, vel ornare, vel augere poterat, ſedulo conſectabatur.

Hac itaque de cauſa, Actium Promontorium quod Jonio Mari inſidet, in Adria ceciniſſe videtur, ut inde duo hæc paterent: *Unum* Adriacis Navibus nempe Liburnis, victoriam a Cæſare fuiſſe reportatam; *alterum* Adria ſubacto ejus jura cum victricibus armis, ad Romanos deveniſſe, Auguſto Maris inſulas, oramque Maritimam a prædonibus vindicante.

Si quis vero in hydrographico themate Poetis potius, quam Geographis vellet indulgere, is profecto uberrimam in Horatio tergiverſationum meſſem nanciſceretur. Horatius lib. 2. Carm. ode 6., Mare quod ante Syrtes eſt, vocat *Mare Maurum*, at Libycum eſſe conſtat: Epodon 10. vocat *Jonium Sinum*: lib. 1. ode XXVIII. vocat *Illyricas undas*: lib. 2. ode 1. vocat *Mare Daunium*, quod lib. 1. ode 3., ode 27., & lib. 3. ode 3. vocavit Adriam.

Statius quoque Silv. lib. 3. de itinere Celeris, primum canit *Siculum profundum*, deinde *Adriam*, denique *Mare Carpatrium*, Thebaidos lib. 6. *Jonii & Lybyci iras memorat* & lib. 9. *Seditionem Maris Siculi* deſcribit. Ex Poetis itaque Marium divortia, & collimitia, neque acerſiri, neque haberi poſſunt, quis enim in Statio, vel loca, vel divortia inveniet Siculi, Jonii, Adriæ, & Carpathii, ſi eo ordine, quo Poeta uſus eſt, illa exquirat? Georgius noſter, miram novamque rem præſtaſſe ſibi viſus eſt, qui Poetico Statii œſtro morem gerens, ut Adriam cum Carpathio explicaret, nactus eſt novos Adriatici Maris impetus, quos nautico vocabulo appellari dixit: *La Fogara del Golfo di Venezia*, quoſque

per

per amplius centena millia paſſuum propagari aſſerit. Quam quidem nauticam eruditionem, ſi prætteriiſſet ſilentio noſter ille Scriptor, laudandus eſſet, ſatis enim eum ſatisfeciſſe eruditis judicamus, argumentis quæ ſubdit; nos vero ſi Statii teſtimonium aliquis contra nos ſtare affirmabit, petemus ab eo, ut Siculum, Jonium, & Adriam cum Mari Carpathio, divortiis limitibuſque explicet, & proinde Poeticam hydrographiam afferat, ut Geographica elementa, quæ ordine, & ratione conſtant, evertat. Quonam enim Statius, Siculum & Jonium collocaſse dicendus eſt, cum Adriam Mari Carpatio jungit? quonam Adriam conjecit, cum Siculum, Jonium & Libycum eduxit? Ergo ne Adria ex Statii cantu, ad orientem Cretæ perducendus eſt ut Carpathio Mari jungatur? Satiuſne Poetico œſtro permotus, poſt fretum Siculum, tractum illum Maris Prothei figuras, perſonaſque agentem, deſignare poterit, Siculo, Jonio, Libyco, & Adriatico nomine, ejuſque tam monſtruoſa hydrographia, apud Philomaltenſes, eam auctoritatem habebit, ut Divo Lucæ Statium facem prætuliſſe affirment?

§. III.

OMnes Geographi qui innotuiſse Divo Lucæ poterant, (1) Adriam genuino nomine indigitant, Italiæ affundunt, ejuſdemque longitudini exæquant. Quod cum ſenſiſſent Philomaltenſes ne quid intentatum vel inauſum relinquerent conati ſunt, haud dumtaxat Siciliam Italiæ aſcribere, verum etiam Siciliam cum Italia idem unumque eſſe, haud veriti ſunt affirmare.

(1) Torquent Philomaltenſes Strabonem illiſque ſuffragarl ajunt, eximium iſtum Geographum quum Lib. 5. Adriæ longitudinem Italiæ longitudini exæquat. Si enim (ſic ratioclnantur) Adriu exæquatut longitudini Italiæ, & ſi Sicilia eſt in Italia, ergo Adria uſque ad Siciliam prolatatur. At audiamus Strabonem, deinde hiſce ineptiis morem geremus, quandoquidem cum Creticis Creticandum eſt.

Strabo Lib. 5. *Reliqua autem Italia anguſta eſt, & longa, duobuſque ſinitur verticibus, quorum alter in Siculum fretum, alter in Japygiam excurrit. Stringitur vero utrinque hinc Adria, illinc Tyrrheno mari. Adriæ figura, & magnitudo aſſimilatur Italiæ diſterminatæ, Apenninis montibus, & utroque Mari ad uſque Japygiam . . . . .*

Plumbeo calamo aliquando nobis utendum eſt, ne plus quam decet feriamus. Quid enim ſibi velint Philomaltenſes, inter quos *Cajetanus*, & *D. Ciantar*, ex hoc Strabonis loco, haud dijudicari poteſt. Si nos deficerent alia argumenta, quibus Adriam intra Ceraunia, & Japygia Clauſtra probaremus, hoc unum Strabonis teſtimonium cauſſam litemque noſtram dirimeret.

Adriæ figura, & magnitudo aſſimilatur Italiæ ad uſque Japygium: Sic docet

Digitized by Google

docet Strabo in allegato loco. *Italiam in Peninſulam redigunt mare Tirrhenum a Liguſtico incipiens, & Mare Auſonium & Adria:* Sic docet Lib. 2. *Montes Ceraunii initium faucium Sinus Jonii & Adriatici:* Sic docet Lib. 7. Quommodo itaque, vel figura vel longitudo, vel magnitudo Adriæ, extra Japygium, & extra Acroceraunia prolatari poterit? Strabonemne an Philomaltenſes ſomniare dicemus? Eruditorum judicium eſto.

Cum tamen nos quæſtiones inanes, ſine cauſſa, & ſupervacaneas vitare velimus, ultro patiemur Siciliam cum Italia unam eandemque rem efficere; licet enim neque probare, neque laudare poſſimus ejuſmodi monſtroſam Geographiam, tamen hanc cauſſam ipſis Philomaltenſium argumentis agemus; ſequemur quocumque ducunt, & quocumque duxerint, ibi eos ipſorum armis oppugnabimus.

Adriam Strabo affundit Italiæ, a parte Orientali in Septentriones; Tyrrhenum vero, a Meridionali parte in Occaſum. Si itaque Italia unam eandem rem efficit cum Sicilia, & ſi Italia ſtringitur hinc Adria illinc Tyrrheno, neceſſe eſt ut prolatato uſque ad Pachynum Adria, a parte Orientali, uſque ad eundem Pachynum prolatari debeat Tyrrhenum a parte Auſtrali.

Quibus ita diſpoſitis, neceſſe erit, ut Philomaltenſes fateantur partem Auſtralem Siciliæ, ut eam quæ cum Italia idem eſt, a Tyrrheno mari allui. Deinde ſi Melita Africana, haud ſolum Auſtralis eſt reſpectu Siciliæ, verum etiam in Africum, ſive Libam tendit, reſpectu Promontorii Pachyni, neceſſum erit illam in Mari Tyrrheno collocare, haud vero in Adria: unde patebit eam tergiverſatoribus neceſſitatem ſubeſſe, ut numquam ſibi conſtare poſſint. At ſi aliquis intelligit Siciliam efficere unam eandemque rem cum Italia, is damnandos, cremandoſque curet, tot illuſtrium Scriptorum libros, qui ne per jocum quidem, ejuſmodi moſtra fingere permittunt.

Strabo Lib. 5, ut demonſtravimus docet, *Italiam finiri duobus verticibus, quorum alter in Siculum fretum, alter in Japygiam excurrit.*

Polybius Lib. 2. *Triangulari forma Italiam delineavit.*

Pomponius Mela Lib. 2. *Frontem Italiæ in dua cornua ſe exerentem, & mare quod inter utrumque admittit, tenuibus promontoriis diſtinguit.*

Plinius Lib. 3., docet *a Locris Italiæ frontem incipere.*

Thucidides ipſe Lib. 6. *Siculos*, ait, *ex Italia in Siciliam obſervato freto trajeciſſe.*

Philomaltenſes Hydrographi, invito Neptuno, Adriam uſque ad Africanam Melitam protrahunt; at numquam docent, Adriam ab aliquo Scriptore extra Sinus Jonii fauces uſurpatum. Verum ne aliquid magnum ab illis expoſcere videamur, doceant tantummodo unum ex Anteptolemæicis, Inſulam in Siculo mari poſitam, vel aliquod navale prœlium confectum in Siculo, vel Lybico Mari, ſub Adriæ nomine expoſuiſſe, ut Divus Lucas haberet quem imitaretur. Nos enim haud ſatis ducimus, ex divortiis vel ex adhæſione marium, evinci poſſe, ut Adriam intra Illyricas oras, Italaſque regiones incluſum, per ambages, & conſequentias ex antipodis petitas, affirmare poſſimus, unum idemque eſſe, cum Ionio, Siculo, Cretico & Lybico mari, eaque omnia unius Adriæ nomine complecti.

Stulti

Digitized by Google

Stulti itaque omnes Geographi, qui cum uno verbo ſe expedire poſſent, e tanta marium dimenſione, tot nomina confecerint. At haud ſtulti illi, qui Maria a denominatione terrarum quas alluebant nuncuparunt, ita ut Mediterraneum Mare, quod univerſale eſt, in diverſas, quaſi Provincias divideretur, & in Mari eſſet locorum denominatio, eadem dimenſione circumſcripta, qua Provincias in continente poſitas, metimur.

Marium vero divortia, haud ſola auctoritate Geographorum ſtatuimus, verum Hiſtoricorum omnium Principis teſtimonio firmamus. *Thucydides* is eſt, quem Philomaltenſes aliquando in auxilium advocant; nos vero in quæſtione Adriæ, quid Thucydides ipſi prodeſſe poſſit, prorſus ignoramus; ille enim Adriæ nomen nuſquam uſurpavit. Hortabimur itaque Philomaltenſes, ut primum legant Scriptores quos advocant, & deinde ad ipſorum auctoritatem tam fidenter confugiant.

Nos Thucydidi hæremus, ut divortia marium vel ab ipſo Hiſtoriæ Principe deſignata comprobemus.

Thucydides Lib. 6. apertiſſimis verbis Jonium Sinum a Mari Siculo dividit; Jonium enim Sinum ad terram ſtatuit, Siculum Mare per altum ſe ferentibus indigitat .... *Ut Sicilienſes quidem iiſdem finibus utentes, quibus nunc, de quibus non eſt quod apud vos querantur. Jonico Sinu ſi quis navigando terram legat, & Siculo ſi quis per altum feratur: ſua poſſidentes, res item ſuas componant.* τῳ Ιονιῳ κόλπῳ παρὰ γλῶ, ἣν τὶς πλέη, καὶ τῳ σικελικῷ διὰ πελάγους τὰ αὐτῶν νεμομένοις.

At expendamus mentem Thucydidis, ut ipſe nos docet topographicam Maris Siculi poſitionem. Lib. 4. *Hoc autem fretum eſt, inter Regium & Meſſanam qua breviſſimo ſpatio Sicilia diſtat a continente; atque hæc eſt, quæ Charybdis appellata fuit, qua Ulliſſes tranſiſſe fertur. Hoc autem mare propter loci anguſtias, & ingentium Marium Tyrrheni, & Siculi concurſum* ..... διὰ στενότητα δὲ καὶ ἐκ μεγάλων πελαγῶν τῆ τε τυρσηνικῆ, καὶ τῆ σικελικῆ.

Thucydides igitur Mare Siculum, quod magnum vocat, ad fretum Meſſanæ ſtatuit, ibique docet concurrere cum Tyrrheno. Sicilienſis itaque ora quę Orientem ſpectat, Siculo Mari alluitur, & Siculum Mare, nullibi cum ſinu Jonio confunditur, imo apertiſſime ex verbo Thucydidis Lib. IV. diſcriminatur.

Exquiramus nunc topicam Sinus Jonij poſitionem Lib. I. *Epidamnus eſt urbs ad dexteram ſita navigantibus Jonium Sinum verſus.* Ἐπίδαμνος ἐςὶ πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον.

Illud. *Navigantibus Jonium Sinum verſus*, delendum videtur, cenſemuſque tutiorem verſionem effici legendo: *Naviganti Jonium Sinum*, aliter judicandum eſſet, nondum Jonium Sinum attigiſſe, cui naviganti Epidamnus ad dexteram foret: quod in ipſam evidentiam pugnat. Ignoſcant nobis Laurentii Vallę Manes, ejus enim eſt illud *verſus*; quum enim de Geographia agimus, ratio a nobis expetit ut verba verbis metiamur.

Afferunt Philomaltenſes Cluverij teſtimonio, Thucydidem ab Orientali Siciliæ latere, ad Cretam uſque Adriaticum Mare perduxiſſe: quod quantum a rei veritate abſit, docet nos ipſe Thucydides Lib. IV.

Cythe-

Digitized by Google

Cythera autem eſt Inſula, quę agro Laconico adjacet, e regione Maleæ. ..... Simul etiam piratæ Laconicam oram a Mari (qua tantum infeſtari poterat minus infeſtabant. Tota enim hæc Inſula conſurgens ad Siculum & Creticum Pelagus porrigitur πρὸς τὸ σικελικὸν, καὶ κρητικὸν πέλαγος.

Si vero Cytera (hodie Zerigo) ad Siculum, & Creticum Pelagus porrigitur, ubinam Adriaticum ad Cretam uſque protractum? Adriaticumne Mare ad Cretam protraxit Thucydides, qui numquam Adriam nominavit, qui de Cretico & Siculo Mari loquitur, qui Lib. 6. Siculum Pelagus, a Jonio Sinu dividit?

Sic ex falſis hypotheſibus, ex conficta ſcriptorum auctoritate, ex conglomeratis diverſorum Marium finibus, quod nemo Geographorum fecit, Philomaltenſes efficere conantur. Luctuoſiſſimo veritatis fato accidit, ut Scriptores ii, qui res agunt omni prorſus ratione deſtitutas, ad inſidioſa loca confugiant, & inverſis, mutilatiſque auctorum teſtimoniis pugnando, viciſſe revera putent, dummodo viciſse videantur. Quod quidem aliqui ex neotericis Philomaltenſibus fecere, ut in ſequenti exercitatione demonſtrare, & evincere aggrediemur.

EXERCITATIO III.

§. I.

MElita Africana Propugnatorum ditiſſima, recentioribus hiſce annis, nacta eſt diſsertiſſimos Apologiſtas qui Georgio noſtro diem dixerunt: Alter eſt Pater (1) Rupertus a Sancto Gaſpare Carmelita; alter D. C. Joann. Anton. Ciantar; hic Diſertationibus Apologeticis, ille inſpectionibus amicis. Utrumque ex his diſſertiſſimis viris, ſummo obſequio proſequimur, & ea quæ a nobis unicuique ipſorum tribui debent ultro tribuimus. At non omnes ad omnia nati, nec ſi eos heic dormitaviſse aſserimus, in aliis vigiles fuiſse negamus: poteſt aliquis Martem potius amplecti quam Minervam, & Scholaſticis tergiverſationibus plus pollere, quam critica eruditione.

(1) Strenuiſſimi Apologiſtæ, impune Georgium incuſant, & nebulonis, veteratoris, Impoſtoris nomine mortuo Leoni inſultant. At gratia ſit verbo, blaterones iſti accuſationes facilius fingere, quam probare didicerunt. Ipſi quidem cum nova argumenta non haberent, novis jurgiis

Georgium noſtrum adoriri ſtuduerunt, ita ut ſi quis ipſorum volumina evolveret, nulla temporis, quo typis mandata ſunt, habita ratione, ac deinde antieriticas Georgij inſpectiones expenderet, haud fieri poſſet, quin Georgium poſteriorem fuiſse in ſcribendo cenſeret: adeo recoctæ adeo rancidæ ſunt Apologiſtarum argumentationes. Nihil ab ipſis vel dictum audivimus, vel ſcriptum legimus (ſi jurgia excipias) quod ab ipſorum anteſignanis, vel dictum, vel ſcriptum non fuerit. Etſi nobis nihil negotii ſit, cum hujuſce furfuris Scriptoribus, qui Cœlum, Terras, Maria omnia permiſcere ſunt aggreſſi, ut veritatem ſophiſmatum nodis torquerent, & quorum argumenta Georgius ipſe per modum objectionis delevit, tamen cum novos errores attulerint, ne quis nobis obiicere poſſit hæc illuſtria verborum monumenta; ſpecimen aliquod exhibendum cenſemus, eruditionis illius, qua hæc commenta exundant, ut quiſque diſcere poſſit ab ungue Leonem.

Pater Rupertus Vulgatæ auctoritatem extollit, Georgiumque carpit, propterea quod Græcum Primigeniumque textum, Vulgatæ verſioni appoſuit, haud oppoſuit; at Theologus iſte tergiverſator fortaſſis non animadvertit vulgatam verſionem, quo ad fidem & quod ad mores, tum a Georgio fuiſſe habitam, tum a nobis ſummo in pretio haberi; ſed nec fidei, nec moribus obſtare, ſi quis Criticum agens, Anemographicum puta, Hydrographicum, Geographicum, aut quemvis alium, Archetypo fonti hærendum ducat, vel ex eo deducat quidpiam, quod aut vulgatæ editionis textum illuſtret; aut variantem lectionem inducat, vulgatæ editionis lectioni, ſin minus præferendam, non deſpicabilem tamen, immo vero nonnumquam exæquandam. Data eſt facultas hæc Interpretibus univerſis, eamque commendat, fovet, augetque in dies Eccleſia univerſa. Ni ita ſentiret, Interpretum lucubrationes, verſiones omnes, codiceſque propemodum univerſos, eliminandos curaſſet, vetuiſſetque ne aliquis Aſtronomum, vel Geographum ageret, ſed quiſque vulgatæ verſionis verbo inhæreret; proinde Adriam pro Adria, Melitam pro Melita acciperet, neque enim Melitæ, neque Adriæ locum ſcire poſset, ſi verſionis nudum verbum pro Canone Geographico, vel Anemographico ſuſciperet; idem per idem explicandum foret omniſque Interpretum labor inutilis, imo impius videretur.

Heterodoxis quoque faviſse Georgium criminatur quod Philomaltenſium miracula deſpicatui haberet. At quis adeo ſuperſtitione phanaticus ut Georgium negaſſe Miraculorum fidem affirmet, propterea quod Miraculorum characterem Maltenſium prodigiis negavit? Summo itaque in pretio ſit Vulgata verſio; ex ipſa ediſcamus quod credendum eſt, ut fides noſtra ſana ſit; at Geographicas, aliaſque non abſimiles quæſtiones, ut Pater Rupertus ventilare, & intelligere poſſet, Doctrinam quærere debebat, non ex Sacellis, neque ex Templorum Sanctuario per vim erutam, ſed ex Textu Scripturæ probe intellecto, & ex Geographicis, & Criticis Auctoribus petitam.

Iſte tamen accuratiſſimus zeloque inflammatus Scriptor, haud veritus eſt articulum potiſſimum Catholicæ fidei, cum teſtimonio Ptolemæi confundere, & inter tenebras hominis deſipientis, & Sapientiſſimam

æterni

æterni Solis lucem comparationem inſtituere. Sic P. Rupertus „ Pa-
„ tres Concilii Nicæni, primi de Conſubſtantialitate Filii verbum fe-
„ cerunt; Ergone ante ipſos Conſubſtantialitas Filii erit neganda? Sic
„ & Ptolemæus, licet primus Adriæ fines prolataverit; haud tamen
„ negari poteſt, Adriæ fines ante Ptolemæum eoſdem fuiſſe. „

Hinc quiſque colligere poteſt, ne quid gravius dicamus, quanta ſint in hoc argumento miſeranda. At idem P. Rupertus, qui Georgio ſuccenſuit ob Græcum textum, vulgatę verſioni appoſitum, ſic claudicavit.

Dat veniam Corvis, vexat cenſura columbas.

§. II.

CUM tamen aliquando Pater Carmelita dubitaſſet an aliquis ante Ptolemæum, Adriam extra Ceraunia Juga, & Japygiam acram prolataverit, tandem ſibi viſus eſt in (1) Ariſtotele Meduſæum caput inveniſse.

(1) Illa cœca, atque ridenda P. Ruperti, ex Ariſtotele argumentatio, baſis & fundamentum eſt totius operis quod condidit. Sic Ariſtoteles. *Itaque primum quidem Oceanus dicitur ſinum efficere duplicem ad dexteram intronavigantium per Herculeas columnas, nempe duas quas dicunt Syrtes, quaſque majorem, & minorem appellant. At ex altera parte non ita Sinuoſus, tria conſtituit Maria, Sardinienſe & quod vocant Gallicum, & Adriam, ab his deinceps ſequitur Siculum Mare porrectum in obliquum & Creticum poſt ipſum in Orientem.*

Sic deinde argumentatur P. Rupertus „ Quadringentis annis ſcripſit
„ Ariſtoteles ante Divum Lucam, atqui Ariſtoteli non fuit Adria, Si-
„ nus Adriaticus, ergo nec Divo Lucæ. Hinc Adriam Ariſtotelis,
„ manibus pedibuſque accomodat, inter Siciliam & Melitam Afri-
„ canam.

O formoſum hominis caput, dicere poſſemus. Divus Lucas ſciebat ſe eſſe in Ariſtotelico Adria, qui inter Siciliam, & Africanam Melitam eſt, & tamen terram non agnoſcebat?

Sciebat P. Rupertus ſe eſſe in Platea Divi Marci, & tamen Procuratorias ædes non agnoſcebat?

Ariſtotelem explicare ſupervacaneum eſt, ſatis enim patet Maria ab ipſo denominata fuiſſe, ab Inſulis & Littoribus, quibus circumfundebantur. At P. Rupertus, in Codice fortaſſis, non a Columbo ſed a Corvo aliquo, ex Auſtralibus terris delato, Adriacam aliquam urbem in Siciliæ Meridionali parte, vel in Melita Africana, invenit, a qua Ariſtoteles Adriam ibi a Carmelita collocatum denominavit. Philoſophi rerum cauſſas exquirere ſolent, at P. Rupertus ſomnia Geographice deſcribit. Ejus tamen nodum ex araneæ filis contextum plumbeo gladio reſcindemus.

Ne gratis aliquid aſſerere videamur, ſumpto Circino, rem enucleatam præſtabimus.

I. Ariſtoteles in dextera parte collocat Syrtes Majorem, & Minorem, in ſiniſtra vero Mare Sardoum, Gallicum, Adriam, Siculum & Creticum.

II. Navigando itaque ab Herculeis columnis Orientem verſus, antequam ad primam Syrtim, quæ & Occidua eſt, & minor eſt, pervenire detur occurrit Promontorium hodie dictum *Capo Bona*.

III. Ab acra præfati Promontorii *Capo Bona* curſum ad Orientem continuando, Melita Africana quinquagenis mill. paſs. dextera proſpicitur; ita ut reſpectu directionis, quæ tenenda eſt ad Orientem, & reſpectu lineæ latitudinis, quæ ab occaſu in Orientem ſecat memoratum Promontorium, Africana Melita in eo Sinu ſita ſit, quem Minor Syrtis efficit. Promontorium enim jacet ad XXXVII. gradus Latitudinis in Septentriones, & Melita Africana ad XXXVI. uno ferme gradu recedens in Meridiem.

IV. Si Promontorium *Capo Bona*, quo clauditur Syrtis Minor ab Occidente, jacet in Sinu dextro Ariſtotelis, & ſi Africana Melita uno ferme gradu in Meridiem protenſa, clauditur eodem Promontorio, quomodo Mare Adriaticum, quod in Sinu ſiniſtro Ariſtotelis eſt, alluere poteſt Melitam Africanam quæ dextera eſt, quæ in Africa eſt, quæ Syrtim utramque ſpectat, & quæ præfato Promontorio *Capo Bona* clauditur ab Occidente? Eritne dexter gradus XXXVII. Latitudinis, Siniſter vero gradus XXXVI. Ab Occidente in Orientem navigantibus?

Rericere enim vero haud poſſumus, quin Patri Ruperto nos nimium morem geſſiſſe dicamus, pudeatque nimium detentos, & immoratos in hoc infirmiſſimo illius argumento. At hoc deleto integra duo, nec levis ponderis volumina, a P. Ruperto conſcripta prorſus concidunt.

Verum ſi ille optimus, ut ajunt, Hydrographus, cum de Anemographia, curſuque in Mari navigantibus tenendo, differit, mirum in modum nos delectat, & ſuavi quadam jucunditate animum noſtrum permulcet, ut riſu abſtinere nequeamus. En Patris Ruperti verba.
„ Aſpirante autem auſtro (quod ad varia Auſtralia extendi poteſt
„ exempli gratia ad Libonotum, hoc eſt Oſtrolebecchio, Oſtro Gar-
„ bino, Sud Sud V V &c.) aſpirante inquam auſtro æſtimantes, ait
„ Lucas, propoſitum ſe tenere, legebant Cretam. Non multum au-
„ tem poſt miſit ſe contra illam ventus Typhonicus, qui vocatur
„ Euroclidon (vulgata) Euroaquilo. Cumque arrepta eſſet Navis.
„ & non poſſet conari in ventum, data Nave flatibus ferebamur.

Sic P. Rupertus verbis Divi Lucæ, quem veneramur; at de Parentheſi illa, quæ tota Rupertiana eſt, aſſeritque Auſtrum ad varia Auſtralia extendi poſse, quidnam dicendum erit?

Auſtrum ad Auſtralia extendi poſſe haud negamus, Auſtrum tamen qui Cardinalis ventus eſt, quum ſolus nominatur, collateralibus ventis, haud permiſceri poſſe aſſerimus. D. Lucas qui *Corum* & *Africum* noverat, noſcebat etiam *Lybonotum & Euronotum*, at cum Auſtrum nominat, Auſtrum, qui Cardinalis ventus eſt intelligimus.

gimus. P. Rupertus, more ſuo, ineptit, nemo enim qui ſana mens in corpore ſano, haud dumtaxat ſcribere, verum etiam nec ſuſpicari poteſt, Navim qua vehebatur Divus Lucas, *Cretam legendo*, navigaſſe ad Occaſum flante Lybonoto, ſive Oſtrolebecchio; ejuſmodi enim navigatio pugnat cum primis Nauticæ artis elementis.

Vehementiorem illum ventum, proinde P. R. aſſerit, innixus vulgata Sacrorum Bibliorum lectione, ab Aquilonaribus regionibus flantem. Nos Vulgatam lectionem veneramur, ventum tamen Aquilonarem fuiſse, ſerio, fidenterque negamus. At ſi ventum Aquilonarem negamus, τὸ Euroaquilo Latini Interpretis quomodo explicabimus? Nodus hic facillime ſolvitur, omniſque Aquilonaris venti ſuſpicio prorſus evaneſcit. I. Cretæ poſitio, Naviſque directio Geometrica demoſtratione docent, minime fieri potuiſse, ut vel ventus ille Aquilonaris eſſet vel Eurus, qui numquam Aquiloni collateralis dici poteſt, pro Euroaquilone interpretaretur: II. Latinus Interpres appoſuit Euro Aquilonem, ut Euri tum ingruentis indolem exprimeret, id eſt Eurum cum impetu, inſtar Aquilonis vehementis, excitantis in Mari fluctus, quod ipſum ſignificat εὐροκλύδων. Nos in quarta Exercitatione, Cretæ, poſitionem, ventum, Naviſque qua vehebatur Divus Lucas directionem explicabimus, heic vero brevioribus verbis evincemus, ventum illum, ut videtur Clariſſimo P. Ruperto, haud retudiſſe proram Navis, *ita ut in Auſtrum unde venerat reverti cogeretur:* quæ quidem Rupertiana verba Interprete indigent.

Hæc itaque ſtatuimus. I. Flante Auſtro Navis qua vehebatur D. Lucas, neceſſitate coacta, curſum dirigere debebat ad Occaſum Æquinotij. II. Neceſſitas qua cogebatur, patet ex ipſa Cretæ poſitione, quæ ab Oriente Æquinoctiali, in Æquinoctialem Occaſum recta ſe profert, paullulum deflectens poſt dimidium Inſulæ ex parte Meridionali ad oram Occaſus æſtivi. III. Demonſtrata Cretæ poſitione, ſpirante auſtro, Navique terram legente, non niſi in Occaſum Navis vergere poterat. IV. Navis ex Auſtri flatu, ex poſitione Cretæ, ex neceſſario Navigationis curſu, proram in Occidentem intendens, retundi non poterat, Orientali vento, ſive noſter *Sirocco* ſit, ſive adverſariorum *Greco Levante*.

P. Rupertus, ceteri Philomaltenſes, & plerique Interpretum, advocabunt teſtimonium Vulgatæ.

Miſit ſe contra illam. Nos teſtimonium veneramur, illudque explicabimus; directio enim Navis, poſitio Cretæ, ora a qua flat Auſter, ipſa D. Lucæ verba, ſatis docebunt, haud eſſe diſcrepantiam in teſtimonio, quod impium eſſet dicere, ſed errorem in teſtimonii explicatione.

Erravit igitur P. Rupertus, & quicumque cum illo aſſerunt, proram Navis juxta Cretam, & in Occaſum recta vergentis Orientali vento, ut vel noſter *Sirocco* eſt, vel Philomaltenſium *Greco Levante*, retundi potuiſſe.

Adeſt tamen alius jucundior iſtius Naucleri craſſiſſimus error, ait quod Navis flatibus ſe committens, *in Auſtrum unde venerat, reverti coacta fuerit*: Ergo ne veniebat ab Auſtro Navis ex Auſtrali Cretæ

portu egreſſa; legenſque Cretam, quæ ſeſe ab Oriente in Occidentem, profert? Ergo ne ab Auſtro veniens ad Aquilonares regiones proram dirigebat? Ita ne Pater Rupertus fidenter aſſerit? Navis quæ flante Auſtro, nullibi niſi ad Occidentem vergebat, ab Auſtro dicitur veniſſe in Aquilonem? Navis ex Auſtrali Cretæ portu egreſſa Cretam legens, Auſtro flante, in occidentem verſa, ſecundis velis in Aquilonarem oram venire poterat? Quid unquam tam incongruum, tam rationi atque evidentiæ contrarium excogitari aut fingi poteſt, quod Rupertianæ argumentationi conferri poſſit? Norunt Lippi atque Tonſores, Navim ex Auſtrali Cretæ portu egreſſam proram dirigere non poſſe ad Aquilonarem Regionem, niſi velit Gubernator in Littus illam impingere. Id quod de Paulina Navi P. Rupertus non affirmabit opinor, niſi velit conſtitiſſe tum in littore Cretenſes expectantes cum bobus, curribus, & equis, ut per altiſſimos Cretæ montes, ipſam in Ægeum tranſducerent.

Satis hæc de P. Ruperto. Neque alicui mirum videatur, nos ipſum quaſi a limine ſalutaſſe, quum ipſe duorum voluminum mole deſudans verbis, cavillationibuſque, Lectores obruere ſtuduerit. Omnis hujus Theologi vis ſita eſt in illo Ariſtotelis teſtimonio, quod non intellexit, & in prora Navis ad Aquilonarem regionem directæ, quæ quidem opinio naturæ principia convellit.

§. III.

P. Rupertus Adriam Africanum illum, quem ſibi viſus eſt vidiſſe in Ariſtotele, dividit a Sinu Adriatico; D. Ciantar (1) Sinum Adriaticum contendit idem eſſe cum Adria Africano. Ille ut Adriam in Africa probaret, Ariſtotelem naufragum, volentem nolentem inter Siciliam & Afromelitam duxit, ejuſque genuina mente ſubverſa, & undis obruta, eam in illo Mari ſepeliri juſſit, ut aliquando nomen Adriæ daret Mari, in quo Paulina Navis naufragio mergi debebat; hic (D. Ciantar) Adriæ Sinum, cum Sinu Jonio, Sinum Jonium cum Mari Jonio, Jonium cum Auſonio, Auſonium cum Siculo, Siculum cum Libyco Mari confundens, Adriam noſtrum uſque ad Afro Melitam perſonatum perducit, ibique tot Prothei figuris exutum, Adriæ nomine, quod nemo unquam fecerat, a Divo Luca uſurpatum aſſerit.

(1) Apologiſtæ Philo-Maltenſes, ut Adriam uſque ad Africanum Melitam deducant, efficiantque calamo & atramento, quod nuſquam factum

ctum eſt, ab aliquo ſanæ mentis Geographo, aſſerunt Adriaticum Sinum haud eſſe unum idemque cum Adria. Nos vero prorſus ignoramus, quonam in Apogæo latuerit Adria Africanus, a neotericis aliquibus novo figmento conflatus, cujus neque locum, neque etymon, neque monumentum aliquod invenire datum eſt. Miram profecto rem, & magnam veritatis vim, neceſſe eſt fateamur, quum enim de fabuloſis, & commentitiis argumentis agitur, teſtimonia inter ſe convenientia haud facile proferri poſſunt.

Nova Ciantariana Hydrographia *Siculo Adriaticum* Mare nominat, & Divum Paulum, quem ſcripſit D. Lucas abſolute in *Adria jactatum*, in Siculo Adriatico Mari naufragium paſſum eſſe contendit. In neoterica officina aliqua excuſum Mare *Siculo Adriaticum* primum ſub Ciantarianis auſpiciis prodiit, nuſquam enim apud Geographos, cujuſcumque ætatis, chimæram hanc monſtruoſam memoratam legere datum eſt.

Curandum erat D. Ciantar, ut archetypi fontes ex Literaria Republica eliminarentur, ne veritas ab ipſo obtenebrata, ullo modo conſtaret. Attulit ille ex interpretatione (ut ait) Priſciani ſeu Rhemnii Fanii verſiculos quoſdam Periegetis inverſos, mutilatoſque, ex quibus Adriam uſque ad Africana Littora Syrtimque minorem perduxit.

Æquoris at Siculi, quod vaſtis funditur undis
Ad noton eſt portus Lybiæ, Syrtiſque vadoſa
Major, at ulterius ſi pergas, cerne minorem
Occiduam, juxta quam Meninx inſula fulget
Et Cercina ſimul Lybica ſtatione patentes
Adria quas penetrat &c.

Sic Philomaltenſis Apologiſta fallaciſſimo calamo, contra honeſti ſcriptoris fidem, lectorem conatur decipere.

Priſcianine, vel Rhemny Fanij, vel Remi Favini, verſio illa ſit; multane in illam aliunde collecta interpres inſeruerit, Criticis dijudicandum relinquimus. Quod ad nos attinet, contendimus fidenterque aſſerimus. 1. Verſionem quam affert Apologiſta falſam eſſe, neque concordare cum Græca Periegeſi Dionyſii Characeni. 2. Ipſam Apologiſtæ reticentiam verborum, quæ poſt illud ſuum &c. ſequuntur, Apologiſtæ adverſari. D. Ciantar aſſerit ex illa ſua fallaciſſima verſione Inſulas Cercinam, & Meningem ab Adria penetrari, quod ut Lectori perſuaſum faceret, nullis adhibitis punctis poſt illum verſiculum: *Et Cercina ſimul Libyca ſtatione patentes*: ubi perfecta diſtinctio, ſive periodus erat notanda: ſcripſit. *Adria quas penetrat*, appoſuitque &c., licet verſiculus in quo Adriam Characenus memorat, diſcretiva conjunctione incipiat, diverſamque toto cœlo ab antecedentibus rem edoceat.

Characenus poſt Continentis deſcriptionem Inſulas enumerandas aggreditur. Sic ille verſ. 447.

Ἀλλ' ὁ μὲν ἵληκοι. σὺ δή μοι Διὸς ἔννεπε Μοῦσα.
Νήσων πασάων . . . . . .

Verum hic quidem propitius eſto tu autem mihi.
Jovis Muſa
Inſularum omnium Sacram viam, quæ in Mari

Ab hominibus habitantur . . . . . .

Deinde verſ. 467.

Trinacria autem poſt has ſuper ſolum Auſoniorum.
Extenta eſt . . . . .

Deinde verſ. 477.

Πρὸς δὲ νότον λιβυκὸς τὸ πόρος ϗ Σύρτιδος ἀρχὴ
Τῆς ἑτέρης, ἑτέρην δὲ ἂν ἴδοις προτέρωσε περήσας
Ἑσπερίην. τῆς πρόσθε δύω νησῖδες ἔασι
Μῆνιγξ ϗ Κέρκινα λυβυστικὸν ὅρμον ἔχουσαι.
Ἀλλ᾽ ὁπότ᾽ Ἀδριάδος σκαιὸν πόρον ἀμφιτείνῃς
Εἰσελάσεις ἐπὶ νηὸς Ἰηπυγίην ἐπὶ γαῖαν
Δήεις ὀρθίμου Διομήδεος. αὐτίκα νῆσον.....

Ad Auſtrum autem, & Libycus meatus, & Syrtidis initium eſt
Alterius: alteram vero videas ulterius ubi trajeceris,
Occidentalem: quam ante duo parvæ inſulæ ſunt,
Meninx & Cercina Libycum portum habentes.
Verum quum Adriatici ſiniſtrum alveum Maris
Intraveris in navi, Japygiam in terram
Invenies fortis Diomedis confeſtim inſulam . . . . .

Hæc deſumpta ſunt ex editione Characeni facta Oxoniæ e Theatro Scheldoniano MDCCX., quæ ad unguem concordat cum editione Lutetiæ ex officina Rob. Steph. & Abele Mathæo Juriſconſulto Interprete. Qui vero vel primis Græce Linguæ elementis ſtuduit, marte proprio, accuratam verſionis fidem poteſt cognoſcere.

Proinde Meridiana luce clarius patet Characenum nunquam deſipuiſse, ut Adriam ad Africanam Melitam perduceret. Enimvero quum de Sicilia ejuſque promontoriis, & de duabus inſulis Meninge & Cercina loqui deſiiit, de inſula Diomedis, quæ in medio Sinu Adriæ eſt (hodie *Tremiti*) ſermonem inſtituit, eamque docet lævam eſſe ingredienti Adriaticum Alveum.

Integra diſtinctio, ſive periodus eſt, poſt verſiculum in quo Meningem & Cercinam memorat, proinde ut perſpectum eſt ſequitur.

Ἀλλ᾽ ὁπότ᾽ Ἀδριάδος . . . . .

At cum Adriaci . . . . .

Ignoramus profecto, quonam modo illud *at cum*, quod diſcretivum eſt, referri poſſit ad Meningem & Cercinam, quæ juxta oram Africanam jacent, quum Characenus de Inſula Diomedis quæ in Sinu noſtro Adriatico eſt, apertiſſime differat. Priſcianeam verſionem, ut eam affert Apologiſta erroneam, vitioſam, & falſam eſſe ſtrenue fidenterque aſſerimus. D. Ciantar tamen quadratum in circulo ſe inveniſſe ratus, inſultat Georgio in Diſſert. V., ejuſque fidem incuſat ex non allato, tam falſo Characeni teſtimonio.

Nobis res eſt cum ejuſmodi Scriptoribus, qui neque veritatem norunt in iis quæ ipſi ſcribunt, neque errores dignoſcunt in iis que ab aliis accipiunt.

Sed ne imperioſi nimis videamur, qui Priſcianum tam fidenter incuſamus; unius literæ ſubtractione, ex negligentia forſan in Priſcianeam verſio-

verſionem invectæ, Priſciani famæ conſulimus . Appoſita enim integra diſtinctione poſt τὸ *patentes*, & legendo .

> *Adria qua penetrat venias ſi parte ſiniſtra*
> *Atque legas Calabrum littus; tunc Inſula magni*
> *Oſtendet ſeſe Diomedis nomine dicta*.

Characeni textum, & Priſciani verſionem lectioni geminæ reſtituimus . Apologiſta quippe, qui appoſuit &c. ad illud ſuum *Adria quas penetrat*, addere debebat & ſequentia quæ attulimus verba, & proinde puerum aliquem conſulere ; qui in primis Grammaticæ rudimentis verſatur, ut ab eo ediſceret τὸ *quas* minime legi poſſe, ſed *qua* legi debere.

Extant quidem aliqua Priſcianeæ verſionis exemplaria, quæ Ciantarianum errorem præſeferunt. At ratio ipſa vel pueros docet ejuſmodi errorem Librariorum incuriæ eſſe tribuendum . Breviores D. Ciantar Diſſertationes efficere poterat, dummodo accuratiori calamo & fide ſcribere voluiſſet.

Specimen tamen aliquod Ciantarianæ eruditionis ut benevolus lector habere poſſit, obviam pauca depromenda eſſe cenſemus , quibus perſpectis nos a malefidi Scriptoris ingenti illo volumine expediemus: pugnare enim poſſumus in Scriptorum argumenta, at operæ pretium haud ducimus cum iis decertare qui falſis Scriptorum teſtimoniis, falſa dicunt, & fallacibus armis concurrunt.

Melius ſibi conſuluiſſet D. Ciantar, ſi archetypum Characeni fontem, cum falſa verſione contuliſſet, neque inopportunum Græciſtam agendo, Georgium incuſaſſet ob πορθμοῖ Apollonii Rhodii redditum *freti*. Apologiſta quippe aſſerit melius reddi *Traiectus*, quum πορθμος derivetur, ut ait, a verbo περῶ, quod eſt tranſeo . At quis eum docuit, vocabulum πορθμος derivari a verbo περῶ ? anne verbum πορθμεύω quod eſt tranſfretare, idem eſt cum verbo περῶ quod eſt, abſolute tranſire ? a primo enim derivatur πορθμὸς quod eſt fretum a ſecundo πόρος quod eſt *tranſitus* ſive *Trajectus*.

At ſi malefido calamo uſus eſt D. Ciantar in Characeni teſtimonio afferrendo, verſutam explicationem adhibuit, in elucidando M. Annæo Lucano lib. 4. verſ. 405.

> *Illic bellaci confiſus gente Curetum*
> *Quos alit Adriaco tellus circumflua ponto*.
> . . . .

Heic Philomaltenſis Propugnator, ex ſententia ut ait , doctiſſimi Omniboni (quem nos ſic ſentientem, Omninobonum terque quaterque bonum vocabimus) aſſerit de Cretenſibus auxiliaribus loqui Lucanum, & proinde ex hoc Poetæ loco, Cretam in Adria collocat.

Quod quidem quantum a mente Lucani abſit paucis videamus.

Docet Florus Hiſtoriarum lib. 4. *aliquid tamen adverſus abſentem ducem auſa fortuna eſt circa Illyricum* . . . .; quem Flori locum ſic carmine expoſuit Lucanus. Lib. 4. verſ. 401., quatuor enim antecedentes verſus, qui ſubſequentes explicant, D. Ciantar verſuto ſilentio reticere ſatius duxit.

Non

Non eadem belli totum fortuna per orbem
Conſtitit: in partes aliquid ſed Cæſaris auſa eſt
Qua Maris Adriaci longas ferit unda Salonas
Et tepidum in molles Zephyros excurrit Jader.
Illic bellaci confiſus gente Curetum.
Quos alit Adriaco tellus circumflua ponto.

Si igitur Salona (*Spalatro*) & Jader (*Zara*) in ſinu noſtro Adriatico, τὸ *Illic* Lucani intelligendum eſt in eodem loco. At ſi Lucanus cecinit res geſtas in Sinu Adriatico, quid quærendi ſunt Curetes ex Creta, cum eos domi habeamus, cumque de illis Lucanus ſenſerit?

Hugo Grotius in notis ad Lucanum aſſerit omnino cum MSS. legendum eſſe *Curictum*, haud vero *Curetum*; inſula enim quæ Adriaco dicitur circumflua ponto, hodie vocatur *Vegia*, Plinio *Curicta*. Ceterum haud deſunt probatiſſimi Scriptores, qui Croatiam, vocant Curetiam, docentque populos qui nunc dicuntur *Chroatæ* olim dictos *Curetes*.

Ut clavum clavo objiceret D. Ciantar ſingulos ex Auctoribus, quos Georgius noſter advocavit, in Georgium retorquere conatus eſt. At Afromelitenſis Propugnator vitreum clavum adamantino clavo objecit.

. . . . late vaſtavit olivas.
Intactas laurus linquere cura fuit.

In Diſſertatione octava D. Ciantar aſſerit, teſtante *Appiano*, Inſulares Melitæ noſtræ Illyricæ, tum eos *qui nondum pubertatis annos attigerant*, tum qui exceſſerant ab Auguſto fuiſſe ſublatos, ita ut Inſula illa penitus accolis deſtituta fuerit, cum D. Paulus naufragium paſſus eſt, & deſerta uſque ad Coſtantini Porphyrogeniti tempora permanſerit.

Profert D. Ciantar Appiani textum de Bello Illyrico. „ Deficientes
„ vero Melitinos & Corcyræos, qui inſulas incolunt, ingenti belli
„ mole ſuperavit quoniam Maria claſſe prædabantur, & horum qui-
„ dem impuberes Cæſar juſſit interfici, reliquos venundedit.

Quæ quidem Appiani verſio extat in aliquibus codicibus, qui ſine textu Græco impune toto orbi mentiuntur, & *Impuberes* præſeferunt cum *puberes* Appianus & intellexerit, & ſcripſerit. Integrum Appiani Illyricum tractatum legimus in editione Davidis Hœſchelii, & in Codice Vaticano, ex quo nobis contigit hunc Appiani textum excerptum habere, cura & officio *P. Petri Lazari ex Soc. Jeſ.* cujus eruditi eximiique viri erga Remp. Litterar: merita, neminem latent. Illum nos honoris gratia nominamus, beneficiorum enim quæ ipſe in nos contulit a primis pubeſcentis ævi annis, cum Raguſii Rhetoricam docentem audire contigit, tanta eſt copia tamque animo noſtro adhæſit illius memoria, ut niſi rependere poſſimus, liceat ſaltem palam fateri Οἱ ὅμοροι προσέθεντο αὐτῷ καταπλαγέντες Ἱππασῖνοί τε καὶ Βισσοι. ἑτέρους δὲ αὐτῶν ἀποστάντας Μελιτηνοὺς, καὶ κορκυραίους. οἱ νήσους ᾤκουν ἀνέστησεν ἄρδην, ὅτι ἐλῄστευον τὴν θάλασσαν. καὶ τοὺς μὲν ἡβῶντας αὐτῶν ἔκτεινε, τοὺς δ᾽ ἄλλους ἀπέδοτο... Cod. Græcus Palatino. vat. 390. p. 41.

Quem Appiani Græcum textum ſic latine reddimus. *Finitimi metu conſternati. Ippaſini ſcilicet & Reſſi ſe illi adjecere. Deficientes vero Melitenſes*

ſes

ſes & Corcyræos, qui inſulas incolunt omnino delevit, propterea quod Mare latrociniis infeſtum habebant & horum quidem puberes interfecit, cæteros vero venundedit.

Cum Vaticano vero Codice concordat Appiani verſio Anglica;

The Hiſtory of Appian of Alexandria
Made Engliſh by I. D. . . . . ;
London. Printed for John Amery, at the
Peacock, againſt S. Dunſtans Church
In Fleet Street 1690.

„ VVherefore Cæſar put to the ſvvord, all he took above four-
„ teen years of age, and ſold the reſt at outcry . . . . :

Quod ſic ad verbum pene reddimus.

„ Quamobrem Cæſar gladio interfecit omnes quos ceperat ſupra
„ decimum quartum annum ætatis, & vendidit cæteros ſub haſta.

Hinc patet *puberes* haud vero *impuberes* fuiſſe interfectos; deletis enim Melitenſibus & Corciræis prædonibus, qui Mare latrociniis infeſtum habebant, haud cenſendum eſt Cæſaris Victoris gloriam, crudelitatis inhumana barbarie diminutam, qui in tenerum innocentemque puerorum ſanguinem, in viduas, virgineſque ſævas manus inferri juſſerit. Neque nobis per incongruas fictaſque interpretationes licet hiſtoriam Appiani torquere, ut deletis Melitenſibus prædonibus, ipſam Melitam flammis ferroque devaſtatam, incolis deſertam expoliatamque affirmemus; neque Melitenſes & Corciræi prædones deleti, prædia quoque illorum everſa, domus dirutas, inſulas quas incolebant, vaſtatas, depopulataſque indicant, vel indicare poſſunt.

Nova hæc Ciantariana commenta, nullis Hiſtoricorum teſtimoniis, documento nullo fulciuntur. Porphyrogeniti auctoritatem advocavit, ut Melitam noſtram ab Auguſti Cæſaris temporibus, uſque ad ejus tempora incolis deſtitutam probaret. At D. Ciantar Scriptorum teſtimonia vel mutilare vel invertere edoctus, Porfirogenitum quoque infido calamo calumniatus eſt. Clariſſimus ille Imperator cap. XXIX. ſcripſit, habitatoribus vacuam Inſulam *Meletam*, quam hodie *Melada* vocamus, & que inter inſulas occidentales Dalmatiæ jacet; numquam vero Melitam noſtram Illyricam, vel deſertam vel habitatoribus deſtitutam dixit, ut contra veritatis evidentiam D. Ciantar affirmavit. Porphyrogenitus cap. XXXVI. Inſulas *Meletam* (quæ noſtra eſt) *Curcuram*, *Bartzum*, & *Pharum*, omnes pulcherrimas fertiliſſimaſque vocat; quin etiam eodem loco, *Meletam noſtram* afferit a Divo Luca in Actis Apoſtolorum nominatam, & *Melitem vocat, ubi & ſerpens D. Pauli digitum mordens ab eo excuſſus, igne conflagravit*. Quid itaque ſentiendum eſt de D. Ciantar, qui falſa Appiani verſione, uſus eſt, quive ut Melitam noſtram Divi Pauli temporibus, incolis deſtitutam probaret, Porphyrogeniti teſtimonium advocavit, quum iſte Clariſſimus Imperator apertiſſimis verbis haud dumtaxat illam vocet pulcherrimam fertiliſſimamque, verum etiam in Actis Apoſtolorum nominatam Melitemque vocatam affirmet, & Divum Paulum ab ea exceptum doceat? Ea eſt Afromelitenſium Propugnatorum fides, ea diligentia, ut mutilatos, inverſos, falſoſque Scripto-

rum

rum textus depromant, & fingant; ut infido calamo decertent; ut fabulis & commentis veritatem obtenebrent. Cum ejuſmodi itaque novatoribus pugnare, nec juvat, nec decet; illi enim voluminum mole, verborum copia confiſi, in eo toti ſunt, ut Apologeticas Diſſertationes confeciſſe videantur, ut in obſequium Afromelitæ ſcribant, ut incautos decipiant, & tandem ut univerſalibus præjudiciis fulciti, prima Geographiæ elementa evertant. Si inſcii erant, ignoſcimus, ſi vero ex conſulto, miramur.

EXERCITATIO IV.

IPſa Divi Lucæ navigatio, Adriam ſuis finibus & Euroclidonem ſuæ diviſioni dabit reſtitutos. Sacer Hiſtoriographus in Actibus Apoſtolorum cap. XXVII. ſic habet.

Verſ. 7. *Subnavigantes Cretæ juxta Salomonem.*

Verſ. 8. *Et vix juxta navigantes venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxta erat Civitas Thalaſſa.*

Pro *Thalaſſa*, quam Vulgata præſefert, Græca habet λασαία, quam nos *Jera-petram* uſque in hodiernum diem vocatam cenſemus, illa enim refertur ad λᾶς Græce *petra*, vel *lapis*.

Verſ. 12. *Et cum aptus portus non eſſet adhiemandum, plurimi ſtatuerunt conſilium navigare inde ſi quomodo poſſent devenientes Phænicem hiemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africum & Corum....*

Qui fuerit portus ille Phænicis ardua profecto res eſſet, vaticinari. Philomaltenſes ſtatuunt Phænicem, qua parte hodie *Sfacchia* jacet. At quid in Sfacchia Phœnicem quærimus, quum ex parte orientali *Caſtri Selini* uſque ad hæc noſtra tempora ſtet locus, quem vocant *Fenice* & quæ Claudam & Anticlaudam (Gozzo & Antigozzo) recta ad Africum, & reſpectu Promontorii quo Creta in occidentem terminatur; oblique reſpicit ad Corum. Hoc de Sfacchia minime (niſi ſubverſo Cretæ cardine) demonſtrari poteſt. Quod niſi de *Fenice*, quam nos dicimus, Divum Hiſtoriographum locutum intelligamus portum illum reſpicientem *Africum & Corum*, impoſſibile erit invenire; quod vero impoſſibile ſit, rationem damus.

1. Creta ab Oriente æquinoctiali, ſe profert recta in occidentem.

2. Corus Cretam oblique ſpectat, ex parte illa quæ ad Septentriones inclinatur; quommodo igitur portus in auſtrali parte corum reſpicit?

3. Creta ad Occidentalem partem, a recta directione paullulum deflectit ad Corum; at cum Sfacchia haud ſit in ea Inſulæ parte quæ inclinatur ad Corum, cumque claudatur promontorio ſive acra occidentali, quæ portum efficit in auſtrum verſa, nullibi Corum ſpectare poteſt portus, qui clauditur acra occidentali auſtrum reſpiciente.

4. Feni-

4. Phenices quam nos dicimus, cum in illa auſtrali parte ſit, quæ paulatim ad Corum deflectit, cumque nulla occidentali acra claudatur; nullus dubitandi locus ſupereſt quin eam ipſam a Divo Luca memoratam eſſe ſerio teneamus.

5. De hac Cretæ poſitione fidenter loquimur; teſtes enim ſumus ex viſu, haud vero vel ex auditu vel ex inſpectione Tabularum, quæ Cretæ delineationem exhibent.

Sequitur Sacer Hiſtoriographus.

Verſ. 13. *Aſpirante autem auſtro exiſtimantes propoſitum ſe tenere, cum ſuſtuliſſent de Aſſon legebant Cretam.*

Philomaltenſes, inter quos D. Ciantar, ſtatuunt Phenicem, qua parte Sfacchiam jacere docuimus, *Aſſon* vero in medio Cretæ qua ſpectat auſtrum, inter inſulam parvam hodie vocatam *Cabra*, & acram dictam *Aquuſa*; at non docent, quandonam illuc D. Lucas pervenerit, qui tantum, ait, eos veniſſe in locum quemdam, qui vocatur *Boni-portus*. In hoc non levi nodo, viſum eſt multis doctis viris illud Græce ſcriptum *ἆσσον prope* reddere; ſic enim ipſa quæ ſequuntur verba poſtulare videntur & ſintaxis tuta, & oratio fluida efficitur ſcribendo *cum ſuſtuliſſent*, prope *legebant Cretam*.

Sequitur Sacer Hiſtoriographus.

Verſ. 14. *Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus qui vocatur Euro-aquilo.*

Sic in vulgata legimus, Græca vero habet Εὐροκλύδων, quæ vox tota Græca eſt.

Hugo Grotius, docet Εὐρακύλων deſciviſſe in Εὐροκλύδων ex Librariorum negligentia. Res quidem auctore tam clari nominis haud digna eſt; quis enim inficiari poteſt in diſquirenda autographi veritate, linguæ non modo favendum, ſed ſtandum eſſe? Quod Græce ſcriptum eſt Græce legi debet., neque licet in Codice Græco corrigendo latinam vocem per vim intrudere, ut eſt *Aquilo* cum Græce legi poſſit *Euroclidon*.

Romani Civitate Eurum donaverant, ita ut Eurus Græcus apud Romanos Scriptores paſſim reperiatur; ſed apud Græcos Aquilo Civitatem haud obtinuerat, ut ille Romanus Euro Græco permiſceri poſſet, & Græcus Scriptor verbum Romano Græcum conflaret.

Typhonicum ventum, qui quemlibet procelloſum ventum ſignificare poteſt, Divus Lucas ſpeciali nomine indigitat, ſcribendo Εὐροκλύδων; ibi enim κλύδων Typhonico conſonat, nempe fluctibus æſtuanti, quod proprium eſt Euri (*Sirocco*) qui ex aperto, atque alto Mari veniens ingentes fluctus volvit cietque; ſecus autem Aquilo, qui ventum ex duplici vento conflatum reddit, ejus vero χαρακτῆρα non explicat. Εὖρος reſpondet vento; κλύδων vero Typhonico, ita ut in Euroclidone & ventus, & ejus χαρακτὴρ explicetur. Quod ſi Vulgata pro Euroclidone, habet Euroaquilonem, id factum eſt, ut furor Euri exprimi poſſet, qui Aquiloni aſſimilatus, haud vero per Aquilonem explicatus a Vulgata videtur.

Illud vero: *Miſit ſe contra ipſam*, Philomaltenſes & multi Interpretum explicant contra navim, vel contra proram Navis: At huc

uſque

uſque quonam loco Divus Lucas navim nominavit, ut τὸ ipſam vel κατ' αὐτῆς ad navim referri poſſit?

Ultima vox ſubſtantiva a Divo Luca uſurpata, eſt τὸ *legebant Cretam*, & ad Cretam referri debet τὸ *contra ipſam*; ſic enim ſuadet Latina ſintaxis. Græca vero lectio tota a nobis ſtat.

Divus Hiſtoriographus, in illa tempeſtatis, & naufragij clara brevique narratione, ſæpe Navim nominat vocabuloque utitur generis neutrius τὸ πλοῖον, quod Latine redditur *Navigium*. Si itaque κατ' αὐτῆς, ad πλοῖον referre voluiſſet, dicendum foret fœmininum cum neutro a Sacro Hiſtoriographo fuiſſe concordatum. Cum vero de Creta intelligimus, κατ' αὐτῆς ad κρήτην fœminini generis, paullo ante nominatam apprime refertur.

Ultro fatemur a D. Luca Cap. XXVII. Verſ. 41. Navim nominari ἡ ναῦς, at hoc una tantum vice factum legimus, eoque loco, qui maxime diſtat a controverſo. Illud κατ' αὐτῆς legimus in Verſ. 14. at in

Verſ. 15. συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου

Verſ. 17. ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον

Verſ. 19. τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου

Verſ. 22. πλὴν τοῦ πλοίου

Verſ. 37. ἐν τῷ πλοίῳ

Verſ. 38. τὸ πλοῖον

Verſ. 39. τὸ πλοῖον

Verſ. 41. τὴν ναῦν

Videat itaque unuſquiſque, an præterlapſis tot verſiculis, in quibus D. Lucas τὸ πλοῖον generis neutrius nominat, verſiculum 14, cum verſiculo 41. potius, quam cum 15. Verſ. 19. 22. 37. 38. 39., ſine maxima Divi Hiſtoriographi injuria poſſit concordare.

Sequitur Sacer Hiſtorigraphus.

Verſ. 15. συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου. *Cumque arrepta eſſet Navis, & non poſſet conari in ventum, data Nave flatibus ferebamur.*

Græca habet ἐπιδόντες id eſt *concedentes* ferebamur.

Spirante Auſtro legebant Cretam, ex quo hæc duo evincimus. 1. Ex poſitione, & directione oræ Cretenſis, qua ſpectat Auſtrum, proram Navis recta ad Occaſum Æquinoctij fuiſſe verſam: 2. Quod maxime animadvertendum eſſe cenſemus Navim haud procul a terra navigaſſe, *legere* enim Cretam non eſt altum tenere Maris Cretici.

Exorto itaque, vel contra ipſam ſe mittente vento Typhonico, τὸ ipſam diximus intelligi Cretam, quod ſic evincimus.

I. Intelligi nequaquam poteſt directe contra Navim, quæ cum proram non niſi ad Occaſum directam habere poſſet, in ea in qua erat itineris neceſſitate; ejus prora obtundi non poterat vento, qui vel Euro-Aquilo, vel Euroclidon eſſet.

II. Prora directa ad Occaſum (*a Ponente*) haud poteſt ſibi dicere contrarium ventum *Greco Levante* ut Philomaltenſes vaticinantur, vel *Sirocco* ut nos evincimus: uterque enim ex his a tergo Navim impuliſſet; *Greco Levante*, dimidia venti diviſione, in latus flexus, & *Sirocco* integra diviſione a tergo obliquus; ita ut hoc vel illo flan-

te

te recta in Occidentem Navis vergere poſſet, in cujus aſſertionis noſtræ teſtimonium, evidentiam ipſam advocamus.

III. Cum τὸ *contra ipſam*, repugnante evidentia intelligi non poſſit contra proram Navis, ex ipſa evidentia ventum contra Cretam fuiſſe affirmamus.

Quo poſito, atque conceſſo (negari enim haud poteſt) expendamus ventos, qui contra Cretam ſe mittere poterant, in illam Cretæ partem quæ Auſtrum ſpectat, quamque Divi Lucæ ſive Divi Pauli Navis legebat. Expoſcimus vero a benevolo Lectore, ut omnem objiciendi animum cohibeat, donec abſolutam confectamque explicationem, objectioneſque purgatas exhibeamus.

Venti qui ex Auſtralis parte, contra Cretam ſe mittere poterant, ſunt, vel Eurus (*Sirocco*) vel Notus (*Oſtro*), (vel Lib.) (*Lebecchio*) : Cardinales & Principales ventos intelligimus, collaterales vero, ipſorum lateri adjacentes, abſque peculiari nomenclatione, vel ſilentio ipſo indicamus. Eurum vero apud antiquos Scriptores, vel qui D. Lucam anteceſſerunt, vel ejus ætate ſcripſerunt, ſatis patet eundem fuiſſe qui hodie *Sirocco* dicitur. Hoc eruditiſſime docuit noſter Georgius. auctoritate Ariſtotelis, Thimoſthenis, Agatemeri, Vitruvij, Varronis, Strabonis, Senecæ, Columellæ & ipſius Plini, qui Græcos Latinoſque ſe ſecutum eſſe profitetur.

Philomaltenſes *Homerum* advocant, qui quatuor dumtaxat ventos, eoſque Cardinales, in quatuor Mundi plagis ſtatuit, at D. Lucas *Africum* & *Corum* nominat, qui in nudo Homeri pinace haud nominantur, ergo Homerum non eſt ſecutus.

Proinde ad *Favorinum* confugiunt, qui inter pocula de ventis blateravit, neque ſeipſum intellexit quum *Corum* adverſus *Aquilonem*, deinde adverſus Eurum ſtatueret. Ebrii, & Bilinguis Auctoris teſtimonium in Popinis propinantibus damus. Neque Divum Lucam primi Sæculi Scriptorem, ſecutum fuiſſe Favorinum, qui ſecundo Sæculo vixit, aliquis affirmare poterit, niſi fortaſſis Favorino propinanti plaudere didicerit.

Sed ex enumeratis, *Euro*, *Noto*, & *Liba*, videamus quiſnam ille fuerit, cui Paulina Navis conceſſit.

Creta, ut & alibi docuimus, ab Oriente Æquinoctiali vergit recta in Occidente Æquinoctii, uſque ad dimidiam inſulæ partem, qua verſa eſt ad Auſtrum. A dimidia parte uſque ad Criumetopon (capo S. Giovanni) paullatim inclinata deflectit ad quartam diviſionis partem, quæ inter Æquinoctialem Occaſum eſt, nempe (a Ponente una quarta al Maeſtro VV. B. N.)

Spirante itaque levi Auſtro, Navis Paulina non niſi in Occidentem ſe derigere poterat, ut Phenicis portum attingeret, qui in Occidentali Cretæ parte Auſtrum ſpectante, jacebat. Licet vel Auſter ſit contra Cretam, tamen cum levis eſſet, in illum Navis conari poterat abſque periculo in terram decidendi : conari vero dicitur, *Andare di Borina*, & in terram decidere, *Sottoventarſi*. Auſter ergo haud fuit ventus ille Typhonicus. Libamne vel Africum fuiſſe

dicemus?

Digitized by Google

dicemus? At neque Eurus Africo permiſceri poteſt, neque Navis excurrere potuiſſet in Inſulam Claudam, quæ Occidentalis eſt; ut aperte demonſtrabimus: Africo enim flante, Navis quæ Cretam *legebat*, nullibi in Occidentem vergere potuiſſe.

Eurus itaque ex neceſſaria conſequentia fuit ventus ille, qui miſit ſe contra Cretam; nempe *Sirocco*.

Experientia quippe docet, ventum ab Auſtro ſive Noto, gradato pinacis Ordine tranſire ad Eurum, unica diviſione venti traſmiſſa, ad Aquilonem vero, duplicem diviſionem cum dimidia, ſaltare quodammodo debuiſſet. At nec integra diviſione intercurrente, ventus vento collateralis eſt, neque ventus ex Euro & Aquilone, niſi monſtroſa conjunctiono conflari poteſt, neque quod potiſſimum eſt contra Cretæ Auſtrale littus, flare dicitur vel dici poteſt *Greco Levante*, qui ab Oriente per Cretam deſcendit.

Licet vero alicui mirum videri poſſit, Navim Paulinam cum in Occidentem vergeret, & Occidentali Cretæ portu potiri conaretur, Auſtro flante Navigaſſe, exorto vero Euro, ſive Sirocco, qui a puppi in latus flexus ſecundis velis Navim, impuliſſet, tempeſtate jactatam omnem aſſequendi portus ſpem amiſiſſe, tamen paucis perpenſis enucleatam rem, quæſtionemque omni nodo ſolutam dabimus.

Flante levi Auſtro Navis terram legebat in Occidentem vergens, ut Phenicis portum obtineret, quem ad hiemandum comoda ſtatione patere, ex ipſis D. Lucæ verbis colligimus.

Navi itaque in Occidentem vergenti, & prope terram naviganti, ventus quem Philomaltenſes ſtatuunt & *Greco Levante* nominant, adeo ſecundus, adeo propitius ſpiraſſet, ut nautæ nihil, quod magis optare poſſent haberent, eo enim uti potuiſſent abſque periculo incidendi in Syrtes, ſive in Vadoſa loca Littori proxima; ventus quippe qui per oram Cretæ deſcendit in eadem Littora Navim haud impellit, & Nautæ apertum ſiniſtri Maris excurſum habentes, tuta navigatione ad Phenicis portum acceſſiſſent. Flante vero Faroclidone, ſive *Sirocco*, qui procelloſus eſt, & exprimit ventum Typhonicum, Navis quæ Cretæ littora legebat, obliquo vento latus ejus impellente, ſtatim vento conceſſit, ne in littus delaberetur. Tunc vero conceſſiſſe dicitur, quum impellentibus undis, & increbreſcente vento, occidentem verſus quo tendebat, nolens volenſque iter direxit, relicta ammiſſaque ſpe portum attingendi. Ut autem portum obtinere poſſet, qui Africum & Corum reſpiciebat, in ventum conari debebat, nempe per flexus deflexuſque, acras quibus portus claudebatur ſuperare. Si enim fauces reſpiciunt Africum & Corum, Alveus ſive centrum portus, ut recta Occidentem ſpectet eſt neceſſe, at ſi Occidentem ſpectabat, ergo ingreſſus nullibi dari poterat, niſi prora in Orientem directa, prora vero in Orientem minime dirigi, poterat, niſi faucibus ſuperatis, fauces vero ſuperare, & portum ingredi non dabatur, niſi leni vento, & quieto mari navigaſſent.

In ventum Navis tunc conari potuiſſet, cum inflexo curſu, abſque periculo in terram decidendi, quod eſt (*Sottoventarſi*) neque venti furorem, neque fluctuum impetum metuiſſet.

Eluci-

Elucidatur itaque explicatio noſtra ab ipſo curſu, quem Paulina Navis tenebat. Prora enim ad Occidentem directa, æſtuantibus undis, furente vento, haudquequam Navis in ventum conari poterat, conari vero in ventum intelligimus, ut intelligendum eſt, per flexus, & deflexus navigare, quod vulgo dicimus, *bordeggiare*. Falſo itaque docent quicumque docent, ventum fuiſſe recta, & ex adverſo contra proram Navis, quam cum Orientalis ventus eſſet, vel recta a tergo ſive puppi, vel oblique ad primum puppis latus impuliſſet.

Falſo docent, ventum illum fuiſſe *Greco Levante*, qui neque fluctus ciere poteſt juxta littora Cretæ, neque Navim in eadem littora impellere, neque contra Cretam flare, cum ab Oriente per Cretam deſcendat.

Nihil nobis objici poſſe cenſemus ab iis, qui poſitionem Cretæ norunt ab Oriente in Occidentem. Flante enim Auſtro, non niſi in Occidentem Paulina Navis curſum dirigere poterat, ſi curſus, & prora in Occidentem, haud profecto contra ipſam ventus ille Typhonicus qui erat Orientalis, ſi haud contra proram, ergo ex neceſſaria, & evidenti conſequentia contra Cretam, ſi vero contra Cretam, Euroclidon ille, quem Vulgata exprimit aquillonari furori ſimilem, Eurus, nempe *Sirocco* fuit, qui cum Auſtralis ſit, Cretam impetit.

Enimvero τὸ *contra ipſam* intelligi debet *contra Cretam*, ut ex ipſa Syntaxi patet; ut Cretæ poſitio docet, et directio Navis Paulinæ evincit. Quod ſi omnis alia explicatio, cum primis Hydrographici, & Anemographici Orbis principiis pugnat, & ſi contra Cretam, ut intelligendum eſt, ventum illum ſe jeciſſe intelligimus, Eurum ſive *Sirocco* fuiſſe, velint nolint Philomaltenſes, neceſſe eſt fateantur. Exorto itaque Euro illo æſtuanti, & procelloſo, cui Navis conceſſit, ſuperato Criumetopon recta Adriatici noſtri fauces, volens nolenſque petere debebat.

Nunc iis quæ potiſſimum nobis objici poſſunt ultro occurrimus.

I. Aliquis dicet noſtram hanc methodum, qua τὸ *contra ipſam* explicamus, Eruditiſſimorum hominum, Doctiſſimorumque Interpretum explicationi adverſari.

II. κατ' αὐτῆς Contra Cretam explicatum redolere videbitur quamdam novitatem, vi Grammatica expreſſam, omnes enim venti, haud ſolum ille Typhonicus, contra Cretam ſpirare dici poſſunt.

Ac primum nos aliorum interpretationem ſummo obſequio proſequimur, & veneramur, eos tamen qui aſſerunt, ventum illum recta, & ex adverſo proram Navis retudiſſe, fidenter reijcimus. Argumenta, rationeſque jam allatas, ſi hic iterum tranſcriberemus, moleſtam lectori Palinodiam & pro noſtra opinione incongruam exhibere videremur. Accidit nobis in verſione Gallica Actuum Apoſtolorum, a *Carierio Presbyt. Oratorij* edita legere, illud contra ipſam, redditum contre *l' isle* id eſt contra Inſulam, at idem Scriptor, dum ventum contra Inſulam recte indigitat, cum Philomaltenſibus claudicavit, ſcripſitque nomen venti eſſe E. N. E. id eſt Græco Levante, quomodo vero laudatus Scriptor contradictorio calamo uſus ſit, miramur, nuſquam enim contra Inſulam flare dici poteſt E. N. E., ſive Greco Levante qui per Inſulam deſcendit, imo a littore Inſulæ flare videtur. Om-

Digitized by Google

nis itaque controverſia de vento illo Typhonico, & de Euroquilone Vulgatæ evaneſcit, ſtatim ac τὸ *contra ipſam*, ut Syntaxis Græca, atque Latina expoſcit, contra Inſulam Cretæ intelligimus.

Nunc vero ad objectionem veniamus, quæ aſſerit quemlibet ventum ſpirare contra Cretam. Hoc nos fidenter negamus: aliud enim eſt quod dicitur *contra* reſpectu directionis, aliud reſpectu poſitionis. Exempli gratia: Ventus ab Oriente Æquinoctii contrarius eſſet Navi in Orientem vergenti, reſpectu ſuæ directionis, nullibi tamen diceretur ſpirare contra Cretam reſpectu ſuæ poſitionis, quæ ab Oriente in Occidentem protenditur, & ventus ille diceretur per totam Cretæ longitudine deſcendere, haud vero contra Cretam flare.

In hac Anemographica Area, Anemographi accuratiores conſulendi ſunt, qui non ſolum theorica meditatione, verum etiam practica inſpectione facem aliis prætulerunt.

Inter hos *Gullielmus Dampier*, in Tractatu quem de ventis conſcripſit, apertiſſime docet, ventos aliquando flare, *recta in oram*, aliquando *juxta*, & *deorſum per oram*, aliquando *oblique*, aliquando *angulum acutum efficere*: quæ omnia ad poſitionem Regionum referuntur.

Sic ille Cap. 2. . . . . . . Or vvhether they are Shifting vvinds, do never Blovv right in on the Shoar, non right along Shoar, But goslanting Making an acute angle.

Cap. IV. Land Breezez are as remarkable as any VVind that I' have yet treated of: they are quite contrary to the ſea Breezez, forthoſe Blovv right from the Shoare, but the ſea Breezes right in upon the Shoare.

Quæ nos ſic reddimus. „ Sive ſint variabiles Venti, nunquam „ flant recta in oram, nec recta ſecus oram, ſed obliqui augulum „ acutum efficiunt.

„ Venti quos e terra flare dicimus, atque noti ſunt, ac quivis „ alius ventus de quo hactenus egimus, ipſi abſolute ſunt contrarii „ ventis flantibus a Mari, propterea quod recta ab ora flant, ven- „ ti vero a Mari recta in oram.

Omnes itaque ventos, qui ex alto Maris flant recta in oram flare aſſerit laudatus Scriptor, quod vel nos aſſerimus de Euroclidone nempe de *Sirocco*, qui reſpectu Cretæ, ex alto Maris & ex aperto æquore contra illam ſpirat. Sed de *Greco Levante* Philomalthenſium, hoc nullibi dici poteſt, qui per oram Cretæ, quæ ad Auſtrum eſt deſcendens inter ventos qui ab ora, vel ſecus oram, haud vero inter illos, qui ab alto & aperto Mari contra oram ſpirant, recenſetur.

Nos itaque in Nautica, & Anemographica quæſtione Nautas, & Anemographos conſulimus, quorum auctoritate, atque experientia nitimur, quoſque a nobis ſtare fidenter affirmamus.

Sed ſequamur D. Lucæ narrationem.

Verſ. 16. *In Inſulam autem quamdam decurrentes quæ vocatur Clauda, potuimus vix obtinere ſcapham.*

Verſ. 17. *Qua ſublata adjutoriis utebantur, accingentes Navim, timentes ne in Syrtim inciderent, ſubmiſſo vaſe ſic ferebamur.*

Sublata itaque ſcapha uſi ſunt adjutoriis, accingentes Navim. Adjuto-

jutoria vero quibus utebantur antiqui erant plures tabulæ ad inſtar lati gubernaculi in unum compactæ, quas a lateribus demittebant, accingentes Navim, ut dextris & ſiniſtris alis quodammodo librata, rectum quo dirigebatur curſum teneret. Illi vero, qui hunc locum, aliis explicant eruditiſſimis argumentis, nihil nobis ſuccenſeant; nos enim de adjutoris intelligimus, quibus uti nautæ conſueverant, illi vero de iis, quæ fieri poterant intellexerunt. Haud latet nos, quaſſatas Naves, velis funibuſque aliquando ſubcingi, ſed ea quæ quaſſatæ Navi proſunt adjutoria, an periclitanti Navi, ne quaſſari poſſit, proſint, omnino dubitamus: conſtat etiam aliquando ad immorandum Navis curſum, funes, iiſque alligata dolia a puppi demitti, ſed an de iis, quæ noſtris hiſce temporibus fiunt, D. Lucas intellexerit, vaticinari neſcimus. Adjutoria a nobis explicata veteris nautices documenta indigitant, illorum vero uſum neceſſitatemque paucis evincemus. Navis qua vehebatur D. Paulus, erat inter Glaudam & Cretam, ideoque timebant ne in Sytim inciderent, a dextra enim habebant vadoſa Littora Cretæ, quæ ad Criumeton vadoſa ſunt a ſiniſtra vero Claudam, Anticlaudam, & his proximam Syrtim ſub Mari aliquantulum latentem, idcirco adjutoriis utebatur, ne hac vel illac Navis deflecteret, & a recto curſu in tranſverſum delaberetur.

Qui vero Syrtes Africanas huc advocant, inoportunam, atque incongruam rem preſtant, illæ enim ab Inſula Clauda centenis M. paſſ. diſtant & ventus contra Cretam, quo Navis ferebatur minime eam in Africam pellere potuiſſet. Diſertiſſime Georgius noſter immoratus eſt, in explicanda atque elucidanda *Syrti*, nos tamen litem hanc uno verbo dirimimus, nam & vadoſa Cretæ littora pro nobis ſtant, & Syrtis ipſa, quæ ad Claudam & Anticlaudam jacet, rem omnem prorſus conficit: hanc vero Syrtim & Nauticæ tabulæ exhibent & nos ipſi non procul ab ipſa, ſemel & iterum navigavimus.

Tabulæ Nauticæ, & Hydrographicæ conſulendæ ſunt omnibus iis, quibus animus eſt ſententiam ferre in hac cauſſa; neque vero ſtandum eſt vel fidendum tabulis, quæ tantum quatuor Mundi plagas, videlicet quatuor ventos exhibent, ſed nautico pinace ventorum, & diligenti circino ſedulo expendenda eſt, & emetienda marium terrarumque poſitio, ut noſtra quæ attulimus argumenta, vel intelligi, vel ſi error aliquis irrepſit, refelli poſſint. Nos acuratiſſima directione Paulinam Navim, inter Cretam, & Claudam ſtatuimus; Clauda vero cum Anticlauda, & Syrti latente, occidentales ſunt reſpectu Cretæ totius, velint nolint doctiſſimi Philomaltenſes; reſpectu vero Promontorii Criumetopon, auſtrales vocantur: nobis enim ipſis ex viſu conſtat, a primo occidentali Cretæ Promontorio, in orientem vergentibus, vix decem mill. paſſ. tranſmiſſis, Claudam occidentali a tergo relictam.

Sequitur D. Lucas.

Verſ. 18. *Valida autem nobis tempeſtate jactatis, ſequenti die jactum fecerunt.*

Verſ. 19. *Et tertia die ſuis manibus armamenta projecerunt.*

Navis licet vento ceſſiſſet, tamen exagitata fluctibus & ab uno in alterum latus jactata, quidquid ponderis vel impedimenti, in ſuperiore

D 2 ejus

Digitized by Google

ejus parte ſupererat, nautæ projecerunt, ut alleviata, fluctibus minus obrueretur; nam & ſubmiſſo vaſe, nempe *deductis vel demiſſis velis* ferebantur, & tranſvecti ultra Criumetopon, experientia docet ventum ab Euro ad Auſtrum deflectere. Quod vero Eurus ad Auſtrum deflexerit, ſic evincimus. 1. Superato Criumetopon, & patente Ægeo, ventus qui ipſa Cretenſi ora continebatur, aperto æquore in rectum ſe proferre ſolet 2. omnis Typhonicus ventus, ſedato primi furoris impetu, eo redit, unde exorſus eſt, & qui ab Auſtro gradatim ad Eurum aſcendit, ab Euro ad auſtrum per eoſdem gradus retroagitur.

Ut tamen Philomaltenſes ipſos pudeat, tot tantarumque cavillationum, habeant ventum illum quem amant *Greco-Levante*. Ab hoc vento correptam Navim recta in Africam ducant. Meminerint proinde tertia die armamenta Navis fuiſſe projecta: brevi ſupputatione horas duorum tantum dierum in unum colligant: navim (ut decliate, molliter, & parce cum illis agamus) tria millia paſſ: ſingulis horis emenſam ſtatuant: proinde (ſic Divus Paulus eos adjuvet) doceant nos, ubinam tertia die Navis fuerit; quomodo cum juxta Claudam eſſet, Syrtim Africanam timebat, cum vero in Majorem Syrtim impegiſſet, ut impingere debebat Syrtes nullibi memorantur? Quomodo igitur evaſit? quomodo poſt quartadecimam diem ad Melitam Africanam pervenit? quommodo tandem, quod peculiari obſervatione dignum cenſemus, ipſam Melitam Africanam non agnoverunt nautæ, cum ſeſe ſcirent in eo Adria eſſe, quem Philomaltenſes fingunt, & in quo nullæ aliæ Inſulæ, præter Melitam, & Siciliam occurrunt?

Sed ſequamur D. Hiſtoriographum.

Verſ. 20. *Neque autem Sole, neque Syderibus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, jam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.*

En Paulinæ Navis iter facili, obvia, & nautica methodo explicatum, nos enim illam recta ducimus, at adverſarii per flexus, & deflexus, nunc in Africum nunc in Aquilonem choreas agentem, neceſſe eſt ut vaticinentur, & ex falſo ſuppoſitis hypoteſibus falſas conſequentias eliciant.

Hactenus nos, abſque fictitiis commentis, nuda literali explicatione uſi ſumus; explicationem vero noſtram, evidentiæ argumentis fulciri quis inficiabitur? Philomaltenſes ſacris Hiſtoriographi verbis inhærentes fatentur Navim haud potuiſſe conari in ventum (*andar di borrina, o bordeggiare*) prima die, cum procelloſus adhuc non ſæviret; excreſcente vero vento, æſtuantibus undis, jactu facto, armamentis projectis, hac illac ducunt! At ſi Navis per flexus deflexuſque in ventum conari potuiſſet, quidnam cauſſæ fuit, quin prora directa inter occaſum æquinoctialem, & æſtivum, Catanam vel fretum Meſſanæ non obtinuerit? Sin vero ventus ille fuit Aquilonaris, quomodo obſcurum cœlum ut neque Sol, neque Sydera apparerent, quum Aquilonarem ventum *αἰθρηγενέτην* appellatum ſciamus, quod ſit ſerenans; licet enim, in ipſo venti exordio denſa quodammodo caligine Cœlum comprimi videamus, vix tamen unius diei ſpatio tranſmiſſo, ea venti vis eſt, ut in hoc noſtro Mediteraneo Mari, ſerenum Cœlum efficiat. Hæc eſt Septentrionalium ventorum ſtabilis quædam natura, illi enim e terra flantes nullos aqua-

rum.

rum vapores ſecum devehentes, ſicco ſpiramine nebulas omnes expellunt: contra vero Auſtralis ventus, ut *Sirocco* eſt, per latum Mare ſeſe extendens, ipſe madidus, aquarum vapore excreſcens, nubes affert quibus cœlum late comprimit, & obtenebrat.

Sequitur D. Lucas.

Verſ. 27. *Sed poſteaquam quartadecima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria (Græca habet διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ). circa mediam noctem ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem.*

Sciebant itaque ſe eſſe in Adria, ſed ut Philomaltenſes ſomniant, cum Adria ex ipſorum mente ſit uſque ad Afromelitam prolatus, qua ratione Divum Lucam, vel nautas latere poterat nomen illius Inſulę? In illo Philomaltenſium Adria nullæ Inſulæ occurrunt, præter Siciliam & Melitam Africanam, utraque illis temporibus celeberrima, utraque in via quæ ducit ab oriente in occidentem, utraque ſtationibus patens, utraque notiſſima. In illo Adria erant, quem nova creatione Philomaltenſes Cretam uſque perducunt, Jonio & Siculo pelago permiſcent; ad obviam, occaſum petentibus, ſtationem accedebant: inter Siciliæ notiſſimum Promontorium, & Afromelitam jactabantur, ignorantes tamen quonam terrarum eſſent?

Periclitabantur ammiſſa omni ſpe ſalutis; cum tamen ad obviam ſtationem accederent? Jactabantur in ultimis Adriæ finibus, ut ajunt, & ſeſe vel noctu in Adria eſſe ſciebant, cum neſcirent tamen, quo vel qua perveniſſent, cum neque Siciliam, quæ vel cœcutientibus patet, neque Afro-Melitam quæ in illo Mari eſt, vel viderent, vel viſas agnoſcerent? Eurus Aquilo flabat, qui ſerenans vocatur, at nec Cœlum, nec ſtellas videbant?

Quid Philomaltenſes tot tantiſque cavillationibus nos urgent, tantaque eruditionis copia nos obruunt, quum nuda, & ſimplici, at ſana ratione, res enucleari poſſit? Si Paulina Navis ſecundis velis navigaſſet poteratne vitare vel fretum Meſſanæ, vel tractum illum Maris quod inter Siciliam, & Afromelitam eſt? Si vero fuiſſet in via, vel inter Siciliam & Afromelitam, vel in fretu Meſſanæ, quonam fato accidit ut cum in via eſſet, cum Afro-Melitam tutiſſimam ſtationem petere poſſet; cum ſeſe in Adria illo eſſe ſciret, in quo Afromelita, & Sicilia, jacerent, Divus Lucas ſcripſerit, nautas neque noctu, neque die facto terram cognoviſſe? Docet Sacer Hiſtoriographus verſ. 39. *Cum autem dies factus eſſet terram non agnoſcebant*, & cap. 28. verſ. 1. *Et cum evaſiſſemus tunc cognovimus quia Melita Inſula vocabatur.*

Quam quidem Nautarum atque ipſius Divi Lucæ ignorantiam, Philomaltenſes nullo modo excuſare poſſunt. Conceſſo enim illo fictitio ipſorum Adria, ipſi concedant neceſſe eſt, ab oriente venientibus clientibuſque ſe in Adria eſſe, nullas occurrere Inſulas, ſi Afro-Melitam, & Siciliam excipiant.

Nuſquam itaque nautæ, vel Divus Lucas ignorare poterant, quonam terrarum eſſent, cum ſeſe in illo Adria jactari ſcirent, in quo Melita Africana & Sicilia, ſolæ occurrunt.

Ne tamen D. Lucam ignoraſſe ea, quę ſcire debebat affirmemus, Paulinam Navim in hodierno Sinu Veneto, ſive Adria, naufragium paſ-

ſam.

ſam eſſe, Paulumque Apoſtolum in Illyricam Melitam noſtram evaſiſſe, fidenter tenendum eſt.

Enimvero ſi Adriam in noſtro Adria qui ſolus eſt quærimus, nautarum, & ipſius D. Lucæ ignorantiam intelligemus: Cum enim in Adria tot Inſulæ ſint permixtæ, continuæ, invicem adhærentes, ſcire haud poterant, quamnam potiſſimum viderent, cum una ex centenis eſſe poſſet, quas videre poterant. Illyrica Melita eſt extra viam Paulini itineris, unde tempeſtas & naufragium probantur: inter plurimas Adriatici Maris inſulas eſt, unde nominis ignorantia explicatur.

Ex recta itaque ratiocinatione meridiana luce clarius eſſe contendimus, Paulum Naufragum exceptum fuiſse, a noſtra Melita Illyrica quæ in Adria eſt, qui non hypoteticis fabulis ſed omnium Sæculorum memoria, omnium ſanæ mentis Scriptorum, conſenſu, intra Japygias Cerauniaſque fauces clauſus fuit, & nunc quoque clauditur, efficitque hodiernum Sinum Venetum *Dominio Veneto deſponſatum*.

Poſt vanas ridendaſque fabulas, quas de Adria confingunt Philomaltenſes, cum in prima veteris Geographiæ elementa ſe peccare ſentiant, ad miracula confugint, ut ſacro quodammodo. & venerabili velamine, commenta cavillationeſque de D. Paulo naufrago, obtegant & tueantur.

Docuit nos Sacer Hiſtoriographus, qui res geſtas Scripſit, neque commentis explanandas, docuit inquam, Paulinam Navim naufragium paſſam eſse in Adria, Paulumque Apoſtolum in Inſulam quamdam, quę Melita vocabatur, evaſiſse. Ut itaque Adriæ, & Melitæ poſitionem inveniamus, conſulendi ſunt veteres Geographi, inter quos illorum Dictator Strabo. Poſt Geographorum conſulta, rerum evidentia continua temporum ſucceſſione eſt quærenda. Nos itaque veterum Geographorum auctoritate Adriam Melitamque ſemper domi habuimus, & ſtabili rerum, & temporum ſerie nunc quoque habemus; poſthac vero Philomaltenſes decertare nobiſcum audebunt, cum neque veteres Geographos habeant, qui ab ipſis ſtent, neque ſerie temporum oſtendere, poſſint, quandonam ad illos Adria acceſſerit, vel quando receſserit? Hypotheſes, commenta, fabulæ, adverſus Scriptorum, & Geographorum auctoritatem, adverſus evidentiam ipſam, aliquid audebunt?

Docet Sacer Hiſtoriographus Serpentem D. Pauli digitum mordentem, ab eo in ignem excuſsum, igne conflagraſse. Nos in noſtra Melita Illyrica vel noſtris hiſce temporibus, ſerpentes veneficos habemus, cum in Melita Africana nulli ſint: unde evidentia ipſa pro nobis ſtat, docetque Apoſtolum in hac noſtra Inſula fuiſse, quæ ſerpentibus abundat, haud vero in illa Africana, in qua nulli ſunt.

Contra evidentiam miraculum afferunt Philomaltenſes, ajuntque, Paulum Apoſtolum, ſerpentes in Afro-Melita veneno expoliaſſe. At quibus argumentis hæc probant? *pia credulitate*. Divus Lucas accuratiſſimus Scriptor, ne verbum quidem nobis reliquit, quo inſigne miraculum, tantu modo conjici poſſit.

Gloſſopetras, alioſque naturę quodammodo ludentis afferunt abortus, terram alexipharmacam jactant, & miracula fingunt in iis, in quibus imperitæ multitudinis admiratio, vix locum obtinet. Neceſſe tamen eſt, ut vel Miraculum Catholice probent quod numquam efficient, vel

in

in noſtram Melitam Illyricam Paulum Apoſtolum, evaſiſſe fateantur, in qua ſerpentes veneficos habemus.

Poſt diſceſſum D. Pauli ex Inſula Melita in quam evaſerat, Navim qua vehebatur, *Syracuſas* deveniſſe legimus, hinc Philomaltenſes evincere conantur a conſequentibus, Apoſtolum e Melita Africana diſceſſiſſe; at ſi diſceſſit, ergo & pervenit.

Argumenta, a conſequenti, tunc aliquid ponderis aquirunt, cum antecedentia vel dubia, vel obſcura ſunt, at quæſtio de Adria dubiane dici poteſt, quæ veterum Geographorum auctoritate fulcitur? quæſtio de Serpentibus, obſcurane dici poteſt, quæ ab evidentia præſenti comprobatur?

Argumenta à conſequenti, ut aliquod pondus habeant, haud dumtaxat neceſſe eſt, ut antecedentia ſint vel obſcura, vel dubia, ſed ipſum conſequens adeo clarum, adeoque apertum eſſe debet, ut neceſſario ad antecedens referatur.

Quod clarum, quod apertum eſt in conſequenti (nempe in Syracuſis) id eſt, ex quo Navim qua D. Paulus vehebatur, Syracuſas perveniſſe colligimus, at unde nam diſceſſerit, nullibi evincere poſſumus, Cauſſæ exquirendæ ſunt, quibus navis adducta ſolet aliquando portum arripere. Tres potiſſimum eſſe dicimus: Negotium aliquod expediendum, Comeatum apparandum, ventum denique contrarium. Eligant ſibi Philomaltenſes unam ex his, quam Navi e Melita Africana potius quam ex Illyrica diſcedenti tribuant. At qui facient? ſi idem de utraque intelligi poteſt. Urgent tamen, ajuntque, Syracuſas Melitæ Africanæ eſſe proximas. Eſto: ſi Divus Lucas a Melita a qua diſceſſit, uſque ad Syracuſas tantum temporis impendiſſe ſcripſit quantum a Melita Illyrica haud impendi poteſt, cauſſæ cedimus, at ſi Sacer Hiſtoriographus nulla temporis habita ratione, diſceſſum tantumodo & adventum indigitat, quonam jure Philomaltenſes, ex indeterminata re, determinatam elicere poſſunt? Dicent fortaſſis, D. Lucam poſt diſceſſum a Melita Illyrica, nullas terras nominaſſe, cum multas nominare potuiſſet? Ad hæc nos reponimus, D. Lucas poſt Syracuſas Rhegium devenît, ſed neque Catanam neque Taurominum, neque Meſſanam nominavit, cum nominare potuiſſet. Totius quæſtionis centrum eſt Adria, in illo toti ſint Philomaltenſes, & ex ipſo Ptolemæo ſi Melitam Africanam in Adria aliquando fuiſſe evincent, habeant Paulum Apoſtolum naufragum, habeant miracula ſerpentum, habeant, canantque victoriam, & nobis impune inſultent.

De Publii Epiſcopatu multa Philomaltenſes diſſerunt, at in hiſtorico textu elucidando, ſomnia quædam, piaſque conjecturas prorſus reiicimus. De Traditionibus vero, quas a Patre in Filium ad hæc noſtra tempora deveniſſe aſſerunt quid ſentiendum ſit, docent nos domeſticæ ejuſdem generis, quas habemus traditiones, docet nos ipſius Porphirogeniti teſtimonium, quo aſſerit D. Paulum Apoſtolum à Melita noſtra, poſt naufragium fuiſſe exceptum.

Monumenta quæ Philomaltenſes jactant in Afro Melita, Montem ſcilicet, ſpecum, & his ſimilia, vetuſtæ credulitatis ſigna, potius quam veritatis argumenta eſſe dicimus. Aliud enim eſt credere Paulum in

Afro-

Afromelitam evaſiſſe; & ejuſmodi credulitatem fulcire monumentis, aliud vero Paulum in Afromelitam evaſum, validis argumentis demonſtrare. Illyrici noſtri Melitenſes, quorum Deus intuetur Cor, nulla pię crudelitatis jactant, vel fingunt monumenta. Acta vero Apoſtolorum quæ Catholica fide, haud vero pia credulitate fulciuntur, quæve Divum Paulum Apoſtolum, in *Melitam Adriaticam* evaſiſſe docent, veritatis argumento, & ſacra quodammodo evidentia, pro noſtra Melita ſtant, efficiuntque monumenta ea, quæ neque Nobilitate nominis, neque potentia armorum, neque cavillationibus ſophiſmatum, neque fallacia hypotheſum deleri poſſunt.

Quanam vero ratione factum ſit, aliquis mirabitur, ut ad hæc noſtra tempora, nondum ſatis conſtet quænam illa Melita fuerit, quę D. Paulum excepit. Is profecto qui Melitæ noſtræ obſcuritatem cum nobilitate Melitæ Africanæ contulerit, qui Scriptorum teſtimonia Africanæ Melitę faventia, nobilitati potius, quam veritati tribuerit, qui vel negligentiam, vel fortaſſis ignorantiam Scriptorum dijudicaverit, qui præjudicia vulgi & Melitæ Africanæ celebritatem noverit, qui in Melitæ nomine, haud vero in Adria Philomaltenſes deſudaſſe ſcierit, haud mirabitur Melitam noſtram Illyricam, obſcuram, & Scriptoribus ignotam, vel neglectam, vel contemptam fuiſſe, & exinde factum, ut ſpecioſa faſtigia potius quam veritatis fundamenta ſpectarentur.

F I N I S.

NOI RIFORMATORI
DELLO STUDIO DI PADOVA.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. F. Gio: Paolo Zapparella* Inquiſitor General del Santo Uffizio di *Venezia* nel Libro intitolato *Exercitationes Geograficæ ec. de Naufragio D. Pauli Apoſtoli, ejuſque adventu in Inſulam Melitam Illyricam, ſive Mare Adriaticum Auctore Stefano Sciugliaga MS.* non v' eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi e buoni coſtumi, concediamo Licenza a *Franceſco Pitteri* Stampator *di Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite Copie alle Publiche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 15. Maggio 1757.

(*Zuanne Querini Proc. Rif.*
(*Barbon Moroſini Proc. Rif.*

Regiſtrato in Libro a Carte 8. al Num. 59.

Giacomo Zuccato Segr.

Adi 20. Maggio 1757.

Regiſtrato nel Magiſtrato Eccellentiſſimo degli Eſecutori contro la Beſtemmia.

Franceſco Bianchi Segr.

Digitized by Google

Digitized by Google